

Primjena i važnost poslovne etike u reviziji

Dujmović, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:838547>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski studij Poslovna ekonomija

PRIMJENA I VAŽNOST POSLOVNE ETIKE U REVIZIJI

Diplomski rad

Filip Dujmović

Zagreb, rujan 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski studij Poslovna ekonomija

PRIMJENA I VAŽNOST POSLOVNE ETIKE U REVIZIJI
APPLICATION AND IMPORTANCE OF BUSINESS ETHICS IN
AUDIT

Diplomski rad

Student: Filip Dujmović

JMBAG studenta:0067489142

Mentor: Prof. dr. sc. Mislav Ante Omazić

Zagreb, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad „Primjena i važnost poslovne etike u reviziji“ isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Filip Dujmović

Zagreb, 22. rujna 2021.

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I here by declare and confirm by my signature that the final thesis „Application and importance of business ethics in audit“ is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner i.e it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

Filip Dujmović

Zagreb, September 22th2021

Sažetak i ključne riječi na hrvatskom jeziku

Diplomski rad bavi se istraživanjem primjene i važnosti poslovne etike u reviziji. Etika predstavlja skup načela moralnog ponašanja nekog društva, a poslovna etika podrazumijeva primjenu etičkih načela u poslovnim odnosima i aktivnostima. Rad će analizirati primjenu poslovne etike u djelatnosti revizije čija provedba je definirana etičkim vrijednostima i etičkim standardima za sve revizore.

U radu će se analizirati revizija kao djelatnost, njezine osnovne vrste, kao i temeljna revizijska načela i revizijski standardi. S namjerom objašnjenja primjene poslovne etike u reviziji, u radu će se analizirati i pojam morala, moralnosti, etička načela u reviziji, kao i IFAC kodeks profesionalne etike za računovođe. Dodatno, u radu će pojasniti i najčešći oblici neetičnog postupanja revizora te globalni primjeri neetičnosti u reviziji. Glavni cilj teorijske analize u radu bit će ukazati na važnost etičkih načela i pridržavanja istih, kao i na važnost profesionalnog ponašanja u revizijskoj struci.

S ciljem ispunjenja ciljeva istraživanje, u diplomskom radu bit će provedeno anketno istraživanje među stanovnicima Republike Hrvatske. Ciljna skupina su bili pojedinci koji su potvrdili upoznatost s Kodeksom profesionalne etike računovođa. Sudionici istraživanja dali su odgovore na postavljena pitanja s ciljem dobivanja rezultata o neetičnosti u revizorskim poduzećima.

Ključne riječi: revizija, poslovna etika, etički standardi, kodeks profesionalne etike

Sažetak i ključne riječi na engleskom jeziku

The thesis deals with the research of the application and importance of business ethics in auditing. Ethics is a set of principles of moral behavior of a society, and business ethics implies the application of ethical principles in business relations and activities. The paper will analyze the application of business ethics in the audit industry, the implementation of which is defined by ethical values and ethical standards for all auditors.

The paper will analyze auditing as an activity, its basic types, as well as basic auditing principles and auditing standards. In order to explain the application of business ethics in auditing, the paper will analyze morality, ethics, ethical principles in auditing, as well as the IFAC Code of Professional Ethics for Accountants. In addition, the paper will explain the most common forms of unethical conduct of auditors and global examples of unethical auditing. The main goal of the theoretical analysis in the paper will be to point out the importance of ethical principles and adherence to them, as well as the importance of professional conduct in the audit profession.

In order to meet the objectives of the research, in the thesis a survey was conducted among the inhabitants of the Republic of Croatia. The target group were individuals who confirmed their familiarity with the Code of Professional Ethics for Accountants. Research participants provided answers to questions with the aim of obtaining results on unethical behavior in audit firms.

Keywords: audit, business ethics, ethical standards, code of professional ethics

Sadržaj:

Sažetak i ključne riječi na hrvatskom jeziku.....	I
Sažetak i ključne riječi na engleskom jeziku	II
1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. TEORIJSKI OKVIR I VAŽNOST REVIZIJE U SUVREMENIM PODUZEĆIMA	4
2.1. Pojam i definiranje revizije	4
2.2. Uloga revizije u suvremenim poduzećima.....	5
2.3. Temeljna revizijska načela.....	7
2.4. Vrste revizije	9
2.5. Revizijski standardi i njihova važnost.....	12
3. ETIČKA NAČELA U REVIZIJI SUVREMENIH PODUZEĆA.....	15
3.1. Definiranje morala i moralnosti	15
3.2. Definiranje poslovne etike i etičkih normi.....	16
3.3. Etička načela u reviziji i njihove važnosti	17
3.4. IFAC kodeks profesionalne etike za računovođe.....	19
3.5. Načela profesionalne etike revizora	22
4. NEETIČNO PONAŠANJE U POSLOVANJU I ULOGA REVIZORA U SUVREMENIM PODUZEĆIMA	24
4.1. Pitanje povjerljivosti i etičkih sukoba interesa.....	24
4.2. Najčešći oblici neetičnog postupanja revizora	26
4.3. Globalni primjeri neetičnog postupanja revizora i naučene lekcije	28
5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O NEETIČNOSTI U REVIZORSKIM PODUZEĆIMA.....	30
5.1. Definiranje problema i ciljevi istraživanja.....	30
5.2. Opis ključnih elemenata istraživačke metodologije.....	30
5.3. Rezultati istraživanja.....	31
5.4. Ograničenja istraživačke metodologije	43
6. ZAKLJUČAK	44
POPIS IZVORA.....	III
POPIS SLIKA.....	III
POPIS TABLICA	VIII

POPIS GRAFIKONA	IX
ŽIVOTOPIS.....	X
PRILOG I.....	XI
PRILOG II	XII

1. UVOD

Kvaliteta informacija i podataka koji su potekli iz financijskog izvještaja su u moderno vrijeme postale nužan instrument za poduzeća u procesu donošenja važnih poslovnih odluka (Kaye, 1995.; Azemi, Zaidi, Hussin, 2017.). Sukladno s tim, učinkovitoposlovanje danas je neodrživo bez revizije. Revizija ima vrlovažnu ulogu, ne samo za poduzeća, nego i za cjelokupno društvo i gospodarstvo. Zahvaljujući reviziji, zainteresirane skupine mogu se uvjeriti u to da je poslovanje određenog poduzeća u skladu sa zakonom te da su prikazani financijski izvještaji vjerodostojni. Revizori su dužni svoj radni zadatak obavljati s najvećom mogućom profesionalnošću, te istovremeno poštovati etička načela. Međutim, posebice u novije vrijeme poslovna etika predstavlja veoma kompromitirajuće područje.

Gotovo svako poduzeće danas ima implementiran neki vid kodeksa etičkog ponašanja, budući da etičko ponašanje predstavlja glavni temelj za kreiranje dobre slike poduzeća u javnosti (Gilley, Robertson, Mazur, 2010.). Danas je čak nemoguće zamisliti da jedno poduzeće za koje se može reći da je uspješno u obavljanju svoga posla – nema odgovarajući kodeks etičkog ponašanja. Iako samo etičko ponašanje u obavljanju radne obveze ne garantira poslovnih uspjeh, ono itekako može biti temelj poslovnog uspjeha i može značajno pomoći u stvaranju dobre slike poduzeća. Budući da je ponašanje samog revizora zapravo odraz cijele revizijske profesije, odgovarajuće provođenje postupka revizije ključno je za uspostavljanje ravnoteže u poslovanju, ali i u društvu.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet istraživanja u ovom diplomskom radu je uloga i prisutnost poslovne etike u djelatnosti revizije. Cilj ovog rada je ukazati na važnost etičkih načela i pridržavanje istih, te profesionalnog ponašanja u revizijskoj struci. Cilj rada je i analizirati važnost prisutnosti poslovne etike u revizorskoj struci, te način na koji etika utječe na ponašanje revizora. Osim osnovnog objašnjenja pojma revizije, u radu se obrađuju i opće značajke pojmova etike i etičkih normi, pa tako i sam pojam etike i njezina primjena u svakodnevnim poslovnim odnosima.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Za pisanje teorijskog dijela ovog diplomskog rada primjenjuju se različite metode istraživanja na temelju sekundarnih izvora informacija. Sekundare informacije odnose se na stručne i znanstvene knjige i članke. Osim sekundarnog istraživanja, u radu je provedeno i primarno istraživanje.

U primarnom istraživanju korištena je metoda ankete. Anketa je sastavljena u online obliku te plasirana do krajnjih potrošača putem društvenih mreža i maila. Anketni upitnik je sadržavao pitanja o neetičnosti u revizorskim poduzećima. Svrha istraživanja bila je ispitati javno mnijenje o ključnim elementima poslovne etike i (ne)etičkog ponašanja. Anketno istraživanje provedeno je na prigodnom uzorku ispitanika te je omogućilo ispunjavanje ciljeva u ovom diplomskom radu, kao i predstavljanje stavova ispitanika o osnovnim poslovnim načelima revizora, ali i o njihovim potencijalnim neetičnim postupanjima.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Ovaj diplomski rad sastoji se od šest cjelina. Prva cjelina predstavlja uvod koji sadržava opće činjenice o temi diplomskog rada, predmetu i cilju istraživanja, metodama istraživanja, te strukturi rada. Drugo poglavlje diplomskog rada bavi se teorijskim okvirom i važnosti revizije u suvremenim poduzećima. U ovom poglavlju definira se pojam revizije, njezina uloga u suvremenim poduzećima, kao i njezine glavne vrste. Također, u ovom poglavlju objašnjavaju se temeljna revizijska načela te revizijski standardi.

U trećem poglavlju definiraju se moral i moralnost, te poslovna etika i važnost etičkih normi u modernom poslovanju. Nadalje, ovo poglavlje objašnjava IFAC kodeks profesionalne etike za računovođe te načela profesionalne etike revizora.

U četvrtom poglavlju analizira se neetično ponašanje u poslovanju, kao i pitanje povjerljivosti i etičkih sukoba interesa. Također, ovo poglavlje se bavi najčešćim oblicima neetičkog ponašanja revizora te globalnim primjerima neetičnog postupanja.

Peto poglavlje diplomskog rada predstavlja empirijsko istraživanje o neetičnosti u revizorskim poduzećima; svrha anketnog istraživanja bila je ispitati javno mnijenje o ključnim elementima poslovne etike i (ne)etičkog ponašanja. Posljednja cjelina rada je zaključak, u kojem su sadržani svi glavni rezultati i spoznaje istraživanja. Na samom kraju rada slijedi popis literature, popis ilustracija, te prilozi i životopis kandidata.

2. TEORIJSKI OKVIR I VAŽNOST REVIZIJE U SUVREMENIM PODUZEĆIMA

Pojam revizija potiče od talijanski riječi *revidere*, što bi se na hrvatski jezik moglo prevesti kao sintagma ponovno vidjeti. Također, kako navode Tušek i Žager (2007.), revizija predstavlja naknadno preispitivanje i analizu stanja poslovanja.

Za reviziju se u engleskom jeziku koristi izraz *audit*, koji potiče od latinske riječi *audire*, što se na hrvatski jezik može prevesti kao čuti ili slušati. Auditor, odnosno, revizor može se definirati kao „onaj tko sluša“ (Tušek i Žager, 2007.).

2.1. Pojam i definiranje revizije

Pojam revizije definirali različito su definirali brojni autori i institucije. Meigs i suradnici (1988.) reviziju definiraju kao „analiziranje financijskih izvještaja ili drugih računovodstvenih evidencija koje prikazuju poslovanje poduzeća u prethodnom razdoblju; reviziju obavljaju neovisni, javni revizori“.

Prema Zakonu o reviziji (NN 127/17, čl. 4), revizija predstavlja provjeru i ocjenjivanje financijskih izvještaja, kao i podataka koji se koristi za sastavljanje financijskih izvještaja. Financijski izvještaji za revizore predstavljaju osnovni temelj pomoću kojega oni donose sud o tome je li poslovno stanje prikazano na istinit i vjerodostojan način.

Filipović (2019.) reviziju opisuje kao „analiziranje financijskih izvještaja i drugih poslovnih podataka i knjiga, a glavni cilj revizije je stjecanje pouzdanog mišljenja o ekonomskom stanju poduzeća.“

Prema Soltani (2009.) osnovni ciljevi revizije su sljedeći:

- ocijeniti jesu li prikazani financijski izvještaji uređeni u skladu s postojećim kriterijima;
- analizirati rad i funkciju internih kontrola koje se provode nad financijskim izvještajima te;
- procijeniti postoji li i kolika je mogućnost nastanka prijevare u poduzeću.

Iz prethodnih definicija moguće je zaključiti da se značaj revizije ogleda u provjeri i ocjeni financijskih izvještaja obveznika revizije te u davanju profesionalnog i objektivnog mišljenjarevizora o realnom financijskom stanju poduzeća. Prilikom obavljanja revizije, potrebno je izbjegavati nerealna ili optimistična očekivanja te je potrebno usmjeriti se na proces provjeravanja stvarnog stanja poslovanja. Prema tome, proces revizije se može promatrati kao „odnosi koji uspostavlja povjerenje između strane koja ja zadužena za pripremanje i prezentiranje financijskih izvještaja te druge strane – odnosno, zainteresiranih korisnika.“ (Filipović, 2009., 13).

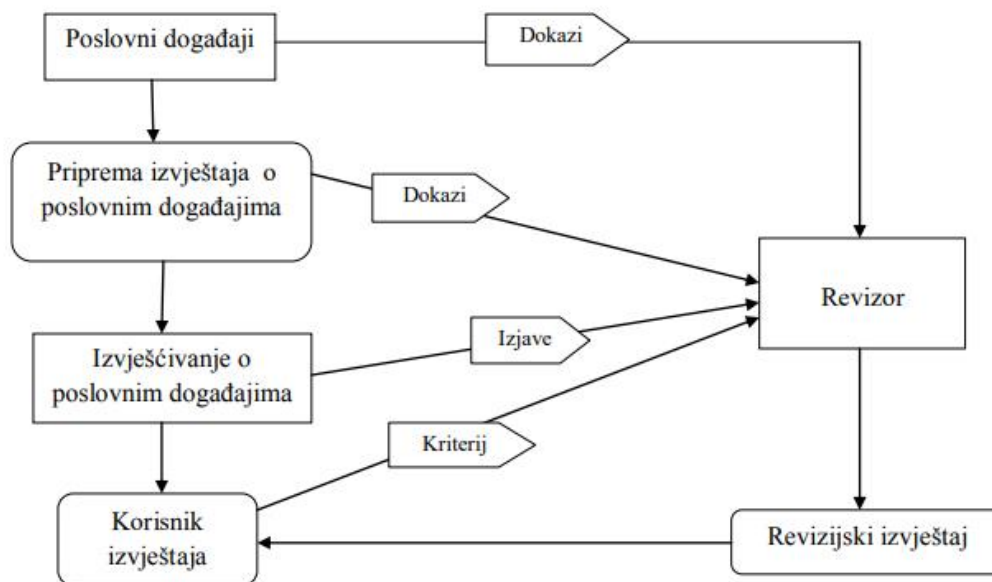
Uvidom u financijske izvještaje ovlašteni revizor ili revizorsko društvo daju svoje stručno mišljenje o tome je li obavljanjem revizije uočeno nešto što navodi da financijski izvještaji nisu objavljeni na odgovarajući način. Samostalni revizor predstavlja ovlaštenog revizora koji ima odobrenje za rad u skladu sa Zakonom o reviziji (NN 127/17, čl. 4). Prilikom obavljanja revizije, uvijek postoji rizik da revizor iskaže svoje profesionalno mišljenje koje nije objektivno u slučajevima kada je očigledno da financijski izvještaji nisu realno iskazani.

U obavljanju revizije, revizor treba krenuti od profesionalne prosudbe da sustav interne kontrole smanjuje, ali ne uklanja u potpunosti mogućnost prijevara i pogrešaka. Dakle, revizor planira i obavlja reviziju s očekivanjem da će otkriti određena pogrešna iskazivanja, ali u isto vrijeme mora biti svjestan činjenice da postoji nezaobilazan rizik revizije da čak neka značajna pogreška nikad ne bude otkrivena (Spremić, 1995.).

2.2. Uloga revizije u suvremenim poduzećima

Slika 1 prikazuje osnovne funkcije revizije, kroz koje je vidljiva i glavna uloga revizije u suvremenim poduzećima.

Slika 1: Osnovne funkcije revizije

Izvor: Messier (2000)

Kako bi se revizija uspješno provela, potrebno je objektivno prikupljanje i analiziranje dokaza, dakle, revizor mora objektivno analizirati jesu li dokazi značajni i valjani. Glavni dio aktivnosti obavljanja revizije odnosi se na prikupljanje i analizu pronađenih dokaza. Prenošenje rezultata revizije do onih osoba kojima su oni potrebni odnosi se na vrstu izvještaja kojeg revizor pruža budućim korisnicima – zainteresirani korisnici mogu biti dioničari, zaposlenici, dobavljači, burze i druge različite skupine (Messier, 2000.).

Dioničari su zainteresirani za rezultate revizije, odnosno, posebice za procjenu rizika koji je karakterističan za ulaganje u kapital (Vukoja, 2012). Menadžment poduzeća prvenstveno je zainteresiran za informacije koje mu pomažu prilikom planiranja i donošenja kvalitetnih poslovnih odluka. Zaposlenike pretežito zanimaju informacije pomoću kojih mogu samostalno procijeniti stabilnost poslodavca, dok su dobavljači zainteresirani za informacije koje će im biti od pomoći u procjeni pravodobne uplate dugujućih iznosa. Kupce zanimaju informacije na temelju kojih će ocijeniti stabilnost poduzeća koje im je bitna za odluku nastavka poslovne suradnje (Vukoja, 2012.).

Iz prethodno navedenog se može zaključiti kako je osnovna uloga revizije u suvremenim poduzećima „korisnicima financijskih izvještaja omogućiti uvid u revidirane financijske izvještaje koji neće sadržavati pogrešne iskaze“ (Tintor, 2019., 141).

Carmichael i Willingham (1989.) navode sljedeće važne karakteristike revizije u suvremenim poduzećima:

- a) ispitivanje financijskih izvještaja ili ključnih financijskih informacija koje se tiču određenog poduzeća, a ovakvo ispitivanje može zatražiti poslovni subjekt ili pak može postojati zakonsko pravilo koje nalaže ispitivanje,
- b) reviziju obavljaju stručni i neovisni pojedinci,
- c) revizijom se nastoji utvrditi prikazuju li date financijske informacije poslovne rezultate i financijsko stanje poduzeća na objektivan i realan način,
- d) za utvrđivanje realnosti i objektivnosti prikazanih financijskih informacija postoje jasno utvrđeni i definirani zakonski kriteriji,
- e) zakonski kriteriji za utvrđivanje realnosti i objektivnosti prikazanih financijskih informacija moraju biti utvrđeni i poznati, te se moraju temeljiti na zakonskim propisima, računovodstvenim standardima i računovodstvenim načelima,
- f) reviziju je potrebno obavljati u skladu s donesenim standardima i u skladu s Kodeksom profesionalne etike revizora,
- g) revizorovo mišljenje o vjerodostojnosti financijskih izvještaja mora biti dostupno javnosti,
- h) revizori su neovisne stručne osobe koje ne smiju biti zaposlene u poduzeću nad čijim financijskim izvještajima se revizija provodi.

2.3. Temeljna revizijska načela

Kada se promatraju osnovna načela revizije, može se reći da se one mogu promatrati temeljem dva odvojena aspekta. Međutim, ona načela koja su ishodište za provođenje postupka revizije daju određene smjernice koje se odražavaju na međunarodne revizijske standarde (Vujević i Strahinja, 2009).

Prilikom obavljanja revizije primjenjuju se općeprihvaćena računovodstvena načela i računovodstveni standardi. Revizijska načela predstavljaju temelj revizijskih standarda; postoji veliki broj revizijskih načela, ali se mogu svesti na sedam temeljnih načela. Prema Sever-Mališ, Tušek i Žager(2012.) temeljna revizijska načela su sljedeća:

1. načelo zakonitosti,
2. načelo profesionalne etike,
3. načelo neovisnosti,
4. načelo stručnosti i kompetentnosti,
5. načelo odgovornosti,
6. načelo dokumentiranosti i
7. načelo korektnog izvješćivanja.

Načelo zakonitosti odnosi se na pridržavanje zakona i izvršavanje revizije u skladu s postojećim zakonskim propisima. Zakonski propisi odnose se na sve propise koji su ustanovljeni od strane nadležnog državnog tijela. Također, propisi uključuju i određene norme ponašanje koji nisu zakonski a proizlaze iz uobičajenog dobrog i zdravog poslovanja. Svaki poslovni subjekt ima određene ustaljene načine ponašanja kojih se zaposlenici trebaju pridržavati, a koje trebaju biti usklađene sa zakonskim propisima i sa pravilima dobrog poslovanja (Sever-Mališ, Tušek, Žager, 2012.).

Načelo zakonitosti se sastoji i u ispitivanju i ocjenjivanju podudarnosti financijskih izvještaja s postavljenim okvirom financijskog izvještavanja, odnosno jesu li financijski izvještaji u skladu sa zakonom (Crnković, Mijoč,Mahaček,2010.).

Načelo profesionalne etike odnosi se na pridržavanje određenih pravila ponašanja, koja se kod revizije prvenstveno odnose na tajnost i zaštitu podataka koji se koriste kod obrade podataka. Osnovni zadatak revizora je profesionalno ponašanje, a prema načelu profesionalne etike potrebno je pridržavanje pravila i profesionalnog ponašanja s ciljem zaštite revizije kao profesije. Najpoznatija pravila ponašanja revizora poznata su kao Kodeks profesionalne etike koji je donio Američki institut ovlaštenih javnih računovođa. Ovaj Kodeks odnosi se na sva važna pravila ponašanja kojih se svaki revizor treba pridržavati (Crnković, Mijoč,Mahaček,2010.).

Načelo neovisnosti predstavlja najvažnije načelo revizije u suvremenom poslovanju, a prema ovom načelu revizori trebaju biti neovisni i samostalni i ne smiju biti povezani s poslovanjem društva nad kojim obavljaju postupak revizije. Prilikom obavljanja revizije revizor na raspolaganju mora imati cjelokupnu dokumentaciju poduzeća i mora težiti potpunom i korektnom revizorskom izvješćivanju (Sever-Mališ, Tušek, Žager, 2012.).

Prema načelu stručnosti i kompetentnosti, revizor mora posjedovati stručno obrazovanje i mora se stalno educirati. Načelo stručnosti i kompetentnosti nalaže potrebu posjedovanja fakultetskog obrazovanja, kao i položen stručni ispit i certifikat kojim se potvrđuje da je pojedinac stekao zvanje ovlaštenog revizora (Crnković, Mijoč, Mahaček, 2010.).

Načelo odgovornosti zahtijeva da revizor utvrdi i dokaže konkretnu odgovornost za eventualne nepravilnosti ustanovljene provedenom revizijom. Revizor snosi potpunu odgovornost u slučaju prikrivanja realnog stanja poslovanja ili donošenja pogrešne ocjene (Sever-Mališ, Tušek, Žager, 2012.).

Prema načelu dokumentiranosti, revizori svoje mišljenje trebaju donijeti na temelju računovodstvenih i statističkih dokaza koji trebaju biti pouzdani, pregledni i ažurni. Ukoliko dođe do bilo kakve promjene u poslovanju, promjena treba biti popraćena odgovarajućom radnom dokumentacijom – radna dokumentacija predstavlja ključni faktor u provođenju revizije (Sever-Mališ, Tušek, Žager, 2012.).

Posljednje temeljno revizijsko načelo je načelo korektnog izvješćivanja – navedeno načelo obvezuje revizora da prikuplja dokumentaciju, na temelju koje daje mišljenje o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja. Revizorsko mišljenje predstavlja najvažniji dio izvješća revizije, a u konačnici može biti pozitivno, negativno ili mišljenje s rezervom (Crnković, Mijoč, Mahaček, 2010.). Sva navedena revizijska načela izuzetno su bitna za provođenje revizijskog postupka i predstavljaju osnovu za razvijanje revizijskih standarda te za samu provedbu revizije.

2.4. Vrste revizije

Vrste revizije moguće je podijeliti s obzirom na različite kriterije, poput, kriterija tijela koje provodi ispitivanje, kriterija objekta ispitivanja te kriterija područja ispitivanja.

Slika 2 prikazuje osnovne vrste revizije prema spomenutim kriterijima.

Slika 2: Osnovne vrste revizije

Izvor: Tušek i Žager (2007)

Kao što je vidljivo na Slici 2, reviziju je prema tijelu koje provodi ispitivanje moguće podijeliti na internu i eksternu. Kako objašnjava Filipović (2009.), internu reviziju provode zaposlenici poduzeća koji je i objekt revizije. Internom revizijom nastoji se utvrditi stvarno poslovno stanje i razina organiziranosti te se želi odrediti kojim je poslovnim funkcijama potencijalno potrebno usavršavanje.

Osnovne značajke interne revizije, prema Tušek i Žager (2007.) su sljedeće

- provode ju pojedinci koji su zaposleni u poduzeću koje je objekt revizije,
- u provođenju interne revizije revizori moraju voditi računa da pokažu odgovornost, profesionalnost i objektivnost te,
- interna revizija provodi se zapravo s ciljem poboljšanja i provjere poduzeća u cjelini.

Tri razine interne revizije podrazumijevaju financijsku reviziju, upravljačku reviziju te reviziju poslovanja. Financijska revizija odnosi se na ispitivanje vjerodostojnosti financijskih podataka.

Revizija financijskih izvještaja podrazumijeva provjeru izvještaja u smislunjihova usklađivanja s odgovarajućim kriterijima, najčešće Međunarodnim revizijskimstandardima, no to će nešto detaljnije biti prikazano u poglavlju financijske revizije (Aleksić,2012).

Upravljačka revizija je pretežno orijentirana budućnosti, pa stoga predstavlja oruđetop menadžmentu. Temeljna joj je zadaća maksimiziranje učinkovitosti i djelotvornostipoduzeća. (Vujević i dr., 2009). Upravljačka revizija odnosi se na analiziranje ciljeva trgovačkog društva, dakle, analizu učinkovitosti i djelotvornosti poslovanja. Revizija poslovanja odnosi se na analizu učinkovitosti operativnog poslovanja, odnosno na ispitivanje ostalih podataka i postupaka unutar poslovanja, uz poslovne funkcije koje nisu dio financijskih izvještaja.Eksterna revizija odnosi se na ispitivanje i analizu poslovanja poduzeća koje provode stručni revizori, a koji nisu zaposleni u poduzeću nad kojim se revizija provodi. Također, kod eksterne revizije, revizor ne smije biti u vezi s poduzećem nad kojim se revizija provodi, kako bi bilo sigurno da se u procesu revizije neće narušiti načelo neovisnosti revizora. (Sever-Mališ, Tušek i Žager, 2012.).

Sever-Mališ i Brozović (2015.) navode kako, s ciljem da financijski izvještaji poduzeću budu realni i pouzdani, oni moraju biti revidirani, a reviziju treba povesti kvalificirani revizor koji je objektivan i koji će odgovorno i profesionalno obaviti provjeru i na taj način prikazati stvarni financijski položaj poduzeća.

Glavni cilj provođenja eksterne revizije jest zaštita interesa vlasnika kapitala te osiguranje točnih i pouzdanih informacija. Za provođenje eksterne revizije iznimno je važno postojanje i poštivanje revizijskih standarda, kao i kodeksa profesionalne etike revizora (Pfulgrath, Martinov-Bennie, Chen, 2007.; Sever-Mališ i Brozović, 2015.).

Prema objektu ispitivanja revizija se može podijeliti na reviziju poslovanja i reviziju financijskih izvještaja.Revizija poslovanja odnosi se na analizu cjelokupnog poslovanja s glavnim ciljem da se unaprijedi i poboljša poslovanje poduzeća. Ovu vrstu revizije češće provode interni revizori, ali ju mogu provoditi i eksterni revizori. Revizijom poslovanja najčešće se ispituju čimbenici poput razine organizacije različitih poslovnih funkcija ili funkcioniranje postojećeg informacijskog sustava u poduzeću (Sever-Mališ, Tušek i Žager, 2012.).

Revizija financijskih izvještaja je postupak ispitivanja i ocjenjivanja realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja, odnosno pouzdanosti i korektnosti postojećih financijskih izvještaja. Reviziju financijskih izvještaja provode stručne i neovisne ovlaštene revizorske tvrtke, a kriteriji za ocjenu realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja uobičajeno se odnose na zakonske propise te računovodstvena načela i računovodstvene standarde. Revizija financijskih izvještaja predstavlja najznačajniji dio cjelokupne revizijske struke (Crnković, Mijoč, Mahaček, 2010.).

Posljednja podjela vrste revizije jest prema kriteriju područja ispitivanja, gdje se razlikuju komercijalna i državna revizija. Komercijalna revizija najčešće se odnosi na reviziju financijskih izvještaja, a zapravo se odnosi na neovisnu i eksternu reviziju. Ova vrsta revizije obavlja se na temelju ugovora između obveznika revizije i revizijskog poduzeća (Sever-Mališ, Tušek i Žager, 2012.). Krasić i Žager (2009: 65) državnu reviziju definiraju kao „postupak koji podrazumijeva ispitivanje i ocjenjivanje financijskih izvještaja jedinica državnog sektora ili pravnih subjekata koji se financiraju iz proračuna. Prema Zakonu o državnoj reviziji (NN, 177/04, čl. 2), državna reviziju potrebno je obavljati jednom godišnje.

2.5. Revizijski standardi i njihova važnost

Revizijski standardi predstavljaju „razrađena osnovna načela ili smjernice revizije, odnosno, razne metode pomoću kojih revizor na jednostavniji način obavlja kvalitetnu reviziju i daje objektivno revizorsko mišljenje“ (Popović i Vitezić, 2009.).

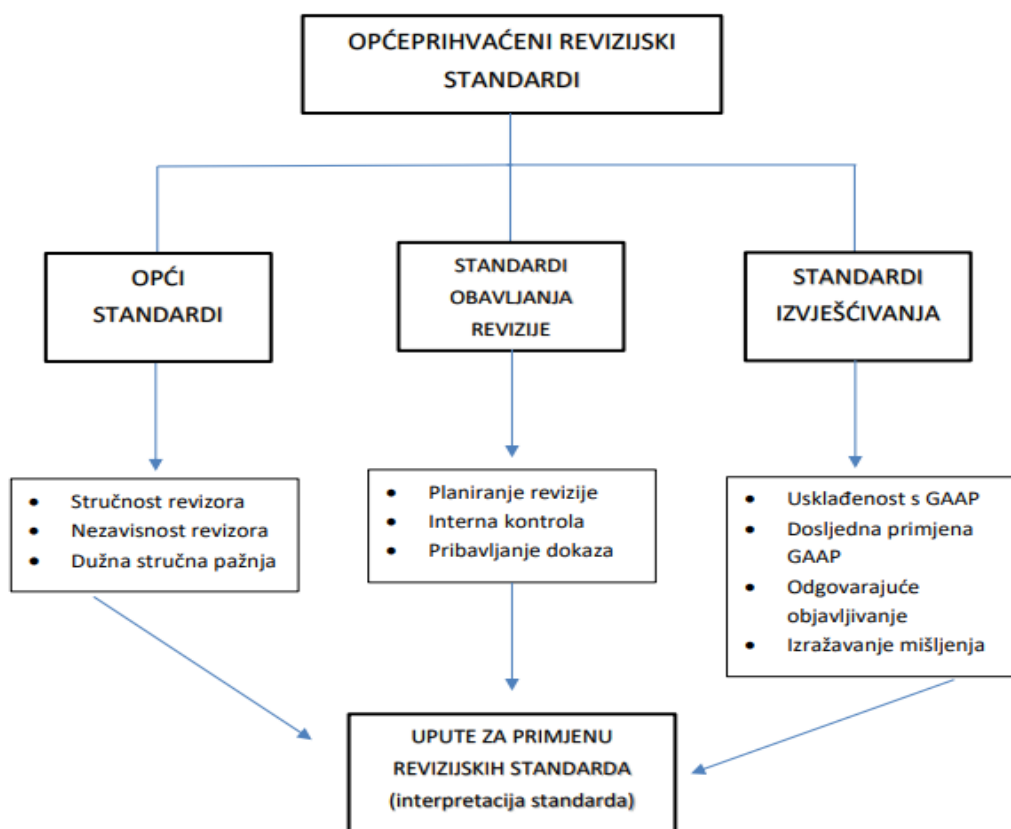
Najpotpunije smjernice o osnovnim načelima revizije sadržane su u Općeprihvaćenim revizijskim standardima (engl. *GAAS – Generally Accepted Auditing Standards*) koje je donio Američki Institut ovlaštenih revizora (*AICPA*). Slika 3 prikazuje sadržaj Općeprihvaćenih revizijskih standarda.

Kao što je vidljivo na slici 3, Općeprihvaćene revizijske standarde moguće je podijeliti na opće standarde, standarde obavljanja revizije te standarde izvješćivanja. Opći standardi na prvom mjestu se odnose na kvalificiranost revizora i na kvalitetu rada revizora. Prema općim standardima, revizor treba imati odgovarajuće znanje, iskustvo i vještine, treba biti neovisan u

svojim postupcima prilikom obavljanja revizije i mora obavljati reviziju sa stručnom pažnjom (Messier, 2000.).

Standardi obavljanja revizije tiču se samog okvira obavljanja revizijskog postupka. Prvi standard obavljanja revizije odnosi se na planiranje i nadzor, što omogućava učinkovitije obavljanje revizije i otkrivanje pogrešaka. Prema drugom standardu obavljanja revizije revizor mora razumjeti postupke interne kontrole i procjenu rizika odstupanja u financijskim izvještajima kako bi mogao učinkoviti obaviti reviziju. Treći standard obavljanja revizije odnosi se na dovoljnost i kompetentnost dokaznog materijala – prema ovom standardu, revizor svoje mišljenje mora temeljiti na dovoljnom broju prikupljenih dokaza koje treba čuvati u skladu sa zakonima profesionalne etike (Messier, 2000.).

Slika 3: Sadržaj Općeprihvaćenih revizijskih standarda

Izvor: Meigs et.al. (1988)

Standardi izvješćivanja odnose se na izražavanje revizorovog stava o tome jesu li pregledani financijski izvještaji uistinu objektivni i realni. Prema ovim standardima, revizor treba dati svoje mišljenje o tome jesu li analizirani financijski izvještaji u skladu s Općeprihvaćenim računovodstvenim načelima. Standardi izvješćivanja nalažu revizoru da prilikom obavljanja revizije utvrdi jesu li financijski izvještaji u skladu s temeljnim računovodstvenim načelima, jesu li objavljene sve potrebne informacije te primjenjuju li se načela dosljedno (Sever-Mališ, Tušek i Žager, 2012.).

3. ETIČKA NAČELA U REVIZIJI SUVREMENIH PODUZEĆA

U moderno vrijeme dosta pažnje se posvećuje pitanju morala i etike u području revizije. S ciljem zaštite revizije kao profesije, ali i zaštite građana i poduzeća, tijekom godina doneseni su raznoliki zakoni i propisi o načelima profesionalne etike revizora. Revizori su osobe koje su odgovorne za pružanje objektivnih i pouzdanih informacija korisnicima financijskih izvještaja, stoga je jasna važnost etičkih normi u njihovom profesionalnom djelovanju (Gilley, Robertson, Mazur, 2010.). Ipak, unatoč revizijskim standardima i standardima profesionalne etike, brojni su primjeri nepoštivanja zakonskih smjernica i zaobilaženja pravila ponašanja i profesionalne etike.

U nastavku rada objasnit će se pojam poslovne etike i etičkih normi, kao i etička načela u reviziji te načela profesionalne etike revizora.

3.1. Definiranje morala i moralnosti

Drakulić (2010.) navodi kako riječ moral potječe od latinske riječi *mos*, a može se definirati kao „ukupna pravila jedno društva o načinu na koji međusobni odnosi ljudi i ljudskih zajednica funkcioniraju.“

Riječ etika dolazi od grčke riječi *ethos*, a na hrvatski jezik se može prevesti kao običaj. Pojmovi moral i etika često se promatraju kao sinonimi, no zapravo nemaju sasvim isto značenje, budući da je etika teorija o moralu i njegovoj ulozi u društvenim odnosima. Prema Tokiću (2003.) etika je filozofija morala, budući da se etika smatra dijelom filozofije čiji se glavni predmet izučavanja odnosi na moral. Zadatak etike je upoznati ljude s pojmom morala, s komponentama morala te ukazati na prave i istinske vrijednosti.

U modernom poslovnom svijetu nužno je posjedovanje određenih moralnih kvaliteta, kao i usvajanja i pridržavanje odgovarajućih moralnih pravila i normi etičkog ponašanja. Pridržavanje etičkog ponašanja posebice je važno u djelatnosti revizije, prvenstveno zbog odgovornosti revizora u smislu stvaranja i pružanja vjerodostojnih informacija dostupnih javnosti. Etika predstavlja filozofijsku disciplinu čiji je glavni cilj analiza smisla postojanja moralnih pravila,

kao i analiza temeljnih kriterija pomoću koji se moralni činovi vrednuju. Etičnost pojedinca prvenstveno ovisi o moralnim vrijednostima koju pojedinac njeguje (Žager, Sever-Mališ i Dečman, 2015.).

Sustav moralnih i etičkih vrijednosti svaki pojedinac razvija još od najranije dobi, međutim, moralne vrijednosti društva u nekim slučajevima pojedinca mogu navesti na neetične radnje. Na etičko ponašanje pojedinca utječu razni čimbenici, poput spola, obrazovanja, radnog iskustva, razvijenih moralnih vrijednosti itd. Važnost etičkih načela posebice se ističe u poslovanju, gdje etika predstavlja sposobnost shvaćanja vrijednosti u procesu donošenja odluke, kako bi se ustanovilo na koji način ove vrijednosti i odluke utječu na različite grupe dionika. Također, važno je utvrditi na koji način menadžeri u poduzećima mogu iskoristiti opažanja proizašla iz analize važnosti poštivanja etičkih načela u poslovanju. (Žager, Sever-Mališ i Dečman, 2015.).

3.2. Definiranje poslovne etike i etičkih normi

Kako bi ostvarilo svoje ciljeve i postiglo konkurentsku prednost, poslovanje suvremenog poduzeća treba se temeljiti na poštivanju moralnih i etičkih načela. Suradnjom disciplina ekonomije i etike tijekom 20. stoljeća dolazi do razvoja nove discipline – poslovne etike. U današnje vrijeme poslovna etika iznimno je dobila na važnosti zbog sve veće raširenosti moralnih pogrešaka i odstupanja od zakonskih propisa. Iz ovog razloga poslovna etika danas predstavlja prijeko potrebnu komponentu koju svaka organizacija treba posjedovati kako bi uspješno funkcionirala (Aleksić, 2007.).

Conrad (2018.) objašnjava kako poslovna etika istražuje povezanost između etike i ekonomije, ili jednostavnije rečeno, moralno ponašanje u poslovanju. Pod pojmom "ekonomija" podrazumijeva se sustav koji proizvodi robu i usluge s ciljem ispunjenja potreba društva. Ekonomija predstavlja nešto apstraktno, podložno vlastitim zakonima, stoga se postavlja pitanje kako je u području poslovanja moguće razlikovati ispravnog od pogrešnog. Diferencijacija i određivanje ispravnog i pogrešnog uvelike ovise o nečijem gledištu, ali se ipak može govoriti o općim tendencijama. Nečije djelovanje se može ocijeniti kao ispravno ukoliko je korisno za druge ljude, a kao

pogrešno ukoliko je štetno za druge. Ponašanje koje društvo smatra pozitivnim nagrađuje se društvenim odobravanjem, a negativno ponašanje koje šteti društvu kažnjava se socijalnom isključenošću.

Prema Bebeku i Kolumbiću (2000.), poslovna etika spaja dvije strane – s jedne strane nalazi se poslovanje čija je glavna svrha ostvarenje materijalnog uspjeha, a s druge strane se nalazi etička, odnosno, moralna, dimenzija, koja ne smije biti zanemarena.

Poslovna etika postavlja standarde prema onome što je dobro ili loše u upravljanju ili odlučivanju, dakle, ova disciplina se odnosi na proučavanje ispravnog i pogrešnog ponašanja u okviru poslovanja i poslovnog odlučivanja. Kako bi ispunila svoju svrhu, poslovna etika mora postati sastavni dio cjelokupnog poduzeća te implementacija etike mora prevladavati na svim razinama poslovanja i poduzeća. Dakle, etika se mora primjenjivati svugdje i stalno – gospodarsko okruženje koje se pridržava etičkih normi značajno je gospodarski učinkovitije budući da smanjuje troškove rizika te istovremeno utječe na pad cijene kapitala (Aleksić, 2007.).

Prema Kodeksu etike u poslovanju, koji je donijela Hrvatska gospodarska komora (2016.), gospodarskim subjektima se preporučuje da razvijaju vlastita moralna načela koja će biti u skladu s organizacijom njihovog poslovanja. Etičko ponašanje u poduzeću moguće je postići jasnim definiranjem i objavljivanjem moralnih pravila ponašanja, kao i na način da vodeći u poduzećima svojim ponašanjem pružaju primjer svojim podređenima. Ukoliko dođe do neetičnog ponašanja, isto je potrebno adekvatno sankcionirati.

3.3. Etička načela u reviziji i njihove važnosti

Etička načela i etičke dileme posebice su važni u području revizije (Pfulgrath, Martinov-Bennie, Chen, 2007.). Kako navode Bayou i suradnici (2011.), revizijska profesija neprestano se bori s problemom istinitosti računovodstvenih izvještaja. Revizijska profesija se temelji upravo na stručnosti i odgovornosti za izricanje istinitih i poštenih financijskih izvještaja, stoga revizori u svom djelovanju na prvom mjestu moraju prezentirati istinite i poštene izvještaje dostupne javnosti. Revizijska etika veoma je osjetljiva tema budući da revizori predstavljaju ključno osoblje koje pristupa financijskim informacijama pojedinaca i poslovnih subjekata. Takva moć

također uključuje potencijal i mogućnosti zlorabe podataka ili manipulacije podacima s ciljem da se poboljša percepcija poduzeća ili da iskaže neistinitu financijsko stanje. Etička načela nezaobilazan sudio cjelokupnog procesa revizije – ukoliko etička načela nisu zadovoljena, proces revizije odmah mora biti zaustavljen (CFI: *AccountingEthics*).

Krkač i suradnici (2011.) objašnjavaju kako se u području revizije često javljaju etičke poteškoće pod raznim uvjetima, primjerice, ukoliko pristup tržištu nije jednako zagarantiran svim stranama ili kada je jedna strana spriječena u dobivanju informacija. Specifičnost revizorske profesije ogleda se u tome da revizori ne djeluju u smjeru općeg dobra, nego u smjeru dobra klijenta. Stoga se postavlja pitanje otkrivaju li revizori zapravo ilegalne radnje svojih klijenata s ciljem ostvarenja općeg dobra, ili pak rade na način da zaštite interes i dobro svoga klijenta.

Upravo etičke dileme s kojima se revizori mogu susresti nerijetko dovode do precjenjivanja financijskog rezultata poduzeća ili do neobjektivne ocjene cjelokupnog poslovanja. Ukoliko je revizorsko mišljenje pod utjecajem pritiska neetičnosti, ovime se ozbiljno narušava odnos povjerenja javnosti u prezentirano revizorsko mišljenje.

U prilogu broj 1 jasno su prikazana temeljna načela kojih se svaki revizor treba pridržavati te neke od prijetnji koje mogu ozbiljno ugroziti i narušiti profesionalne aktivnosti revizora. Etika u djelatnosti revizije jedan je od najvažnijih, ali i najkompleksnijih problema u poslovnom svijetu današnjice. Područje poslovne etike u reviziji bavi se pitanjima jesu li određene poslovne prakse prihvatljive. Budući da je sama priroda poslovne etike kontroverzna, ne postoji univerzalno prihvatljiv pristup rješavanju problema etike u reviziji. Ipak, svaka država potiče povećanje odgovornosti za etičko i zakonsko ponašanje svojih građana. Revizijska struka dug vremenski period oslanjala se na svoju reputaciju integriteta i istinitosti te poštivanja etičkih načela kao opravdanje za svoj profesionalni status i određene povlastice koje se temelje na tvrdnji da revizori djeluju u korist javnog interesa. Ako se ovakav status revizora namjerava održati i u budućnosti, potrebno je ozbiljno razmotriti što etička načela u reviziji podrazumijevaju te kako se motivira etičko ponašanje revizora (Onyebuchi, 2011.).

3.4. IFAC kodeks profesionalne etike za računovođe

Priručnik sa kodeksom etike za profesionalne računovođe objavila je Međunarodna federacija računovođa IFAC – *International Federation of Accountants* (2015.). Glavna misija IFAC-a je služiti javnom interesu na način da doprinosi implementaciji i razvijanju visoko kvalitetnih standarda za profesionalne računovođe, kao i da promovira moralne vrijednosti profesionalnih računovođa diljem svijeta.

IFAC kodeks profesionalne etike podijeljen je na tri osnovne skupine: opći dio (*Part I-General Application of the Code*), računovođe u javnoj praksi (*Part II-Professional Accountants in Public Practice*) te računovođe u gospodarstvu (*Part III - Professional Accountants in Business*).

Tablica 1 prikazuje sadržaj IFAC kodeksa profesionalne etike za računovođe.

Tablica 1.: Sadržaj IFAC kodeksa profesionalne etike za računovođe

Dio A	Dio B	Dio C
Opća primjena Kodeksa	Profesionalni računovođe u javnoj praksi (revizori)	Profesionalni računovođe u gospodarstvu (u poduzećima)

100 - Uvod i temeljna načela	200 - Uvod	300 - Uvod
110 - Poštenje	210 - Profesionalno imenovanje	310 - Sukobi interesa
120 - Objektivnost	220 - Sukobi interesa	320 - Priprema i prezentiranje informacija
130 - Profesionalna kompetentnost i dužna pažnja	230 - Druga mišljenja	330 - Djelovanje s dovoljnom stručnošću
140 - Povjerljivost	240 - Naknade i ostali oblici nagrada	340 - Financijski interesi
150 - Profesionalno ponašanje	250 - Marketing profesionalnih usluga	350 - Ostali poticaji
	260 - Darovi i ugošćivanja	
	270 - Čuvanje klijentove imovine	
	280 - Objektivnost - sve usluge	
	290 - Neovisnost - angažmani revizije i uvida	
	291 - Neovisnost - ostali angažmani s izražavanjem uvjerenja	

Izvor: Izrada autora prema Žager, Sever-Mališ i Dečman (2015)

Posljednja verzija IFAC kodeksa s najaktualnijim izmjenama izdata je 2015. godine. Za potrebe pisanja ovog rada u nastavku će se detaljnije analizirati Dio B IFAC kodeksa, odnosno, kodeks profesionalne etike za revizore.

U uvodnom dijelu IFAC kodeksa za profesionalne računovođe u javnoj praksi, odnosno, za revizore, opisuju se sve potencijalne situacije u kojim se profesionalni računovođa može naći, a koje mogu predstavljati prijetnju za kršenje osnovnih etičkih načela za računovođe. Uvodni dio Kodeksa također naglašava kako se profesionalni računovođa ne smije svjesno angažirati na određenoj profesionalnoj aktivnosti kod koje postoji prijetnja za nepoštivanje objektivnosti, odgovornosti ili dobrog ugleda revizijske profesije (Žager, Sever-Mališ i Dečman, 2015.).

Sljedeći odjeljak Kodeksa predstavlja profesionalno imenovanje. Ovaj odjeljak objašnjava kako je profesionalni računovođa, prije prihvaćanja odnosa sa novim klijentom, dužan procijeniti

postoji li mogućnost da prihvaćanje odnosa s novim klijentom uzrokuje narušavanje osnovnih etičkih načela. Ukoliko nije moguće prijetnje svesti na prihvatljivu razinu, profesionalni računovođa u javnoj praksi neće zasnovati odnos sa klijentom(*International FederationofAccountants*, 2015.).

Odjeljak 220 pod nazivom Sukobi interesa objašnjava kako se profesionalni računovođa u javnoj praksi u obavljanju svoje poslovne dužnosti često može naći u situaciji koja predstavlja određeni sukob interesa. Prilikom rješavanja ovakvih situacija, profesionalni računovođa dužan je voditi računa o tome da u svome djelovanju ne naruši povjerljivost i objektivnost poslovnih informacija. Ukoliko prijetnja koju je uzrokovao sukob interesa nije na prihvatljivoj razini, profesionalni računovođa dužan je primijeniti odgovarajuće zaštitne mjere koje služe u svrhu otklanjanja ovakvih prijetnji.

Sljedeći odjeljak, Druga mišljenja, odnosi se na situacije u kojima je profesionalni računovođa dužan dati drugo mišljenje o temama poput primjene revizijskih ili računovodstvenih standarda izvještavanja. U situacijama kada se to od njega traži, profesionalni računovođa treba procijeniti svaku potencijalnu prijetnju i ukoliko utvrdi postojanje prijetnje, dužan je primijeniti odgovarajuće zaštitne mjere.

Odjeljak Kodeksa pod nazivom Naknade i ostali oblici nagrada odnosi se na činjenicu da je, prilikom stupanja u pregovore vezano za profesionalne usluge, profesionalni računovođa u mogućnosti na zatraži bilo koji iznos naknade za koju on smatra da je prikladna. Dakle, profesionalni računovođa može zatražiti niži iznos naknade od onoga koji bi netko drugi zatražio, ali to samo po sebi ne predstavlja neetično postupanje. Ipak, u nekim situacijama mogu se javiti prijetnje koje narušavaju postupanje u skladu s profesionalnim načelima, a primjer jedne takve situacije je navođenje takvog niskog iznosa naknade čija cijena narušava odgovarajuće obavljanje profesionalnog angažmana u skladu s postojećim tehničkim standardima(*International FederationofAccountants*, 2015.).

Sljedeći odjeljak Kodeksa nazivaseMarketing profesionalnih usluga. U slučajevima kada profesionalni računovođa javnoj praksi nastoji pronaći novi posao putem oglašavanja ili putem nekog drugog marketinškog alata, potrebno je da bude iznimno oprezan i da tim postupkom ne dovodi revizorsku profesiju na loš glas. Dakle, potrebno je paziti na način na koji se usluga profesionalne revizije oglašava.

Odjeljak 260 odnosi se na darove i ugošćivanja. U situacijama kada klijent profesionalnom računovođi ponudi poklone, ovakva ponuda može predstavljati prijetnju poštivanju osnovnih principa. Sljedeći odjeljak Kodeksa odnosi se na čuvanje imovine klijenta. Profesionalni računovođa u javnoj praksi na sebe ne smije preuzeti obvezu da čuva klijentov novac ili imovinu. Ovdje iznimku predstavljaju situacije u kojima je ovakvo čuvanje klijentove imovine naređeno zakonom.

Odjeljak 280 odnosi se na objektivnost računovođe. Bez obzira na vrstu profesionalne usluge o kojoj se radi, profesionalni računovođa dužan je pobrinuti se za otklanjanje potencijalnih prijetnji koje bi mogle utjecati na objektivnost provođenja profesionalne usluge (Žager, Sever-Mališ i Dečman, 2015.).

Odjeljci 290 i 291 odnose se na neovisnost angažmana revizije i uvida te neovisnost ostalih angažmana s izražavanjem uvjerenja. Neovisnost mišljenja revizora podrazumijeva da ne revizor nepristran i objektivan u obavljanju svoje profesionalne dužnosti, a neovisnost u nastupu odnosi se na postojanje mogućnosti pojave sukoba interesa kod revizora koji u isto vrijeme obavlja i revizijske i nerevizijske usluge, što može značajno utjecati na njegovo postupanje (*International Federation of Accountants*, 2015.).

3.5. Načela profesionalne etike revizora

Američki Institut ovlaštenih javnih računovođa (*AICPA - American Institute of Certified Public Accountants*) donio je kodeks o načelima profesionalnog ponašanja. Kako navodi Soltani (2009.) glavna načela profesionalne etike su sljedeća:

1. odgovornost,
2. javni interes,
3. poštenje,
4. objektivnost i neovisnost,
5. dužna pažnja i
6. djelokrug i priroda usluga.

Načelo odgovornosti nalaže da revizori u obavljanju svoje djelatnosti trebaju donositi profesionalne i moralne prosudbe. Prema načelu javnog interesa, revizori su dužni prihvatiti obvezu djelovanja s ciljem služenja javnom interesu na način da poštuju povjerenje javnosti.

Prema načelu poštenja, revizori su dužni svoju profesionalnu zadaću obavljati na posve pošten način. Prema načelu objektivnosti, revizor uvijek treba biti objektivan i ne smije dopustiti sukob interesa u ispunjavanju svoje profesionalne odgovornosti. Načelo neovisnosti nalaže da revizor bude potpuno neovisan u obavljanju posla pružanja revizijskih usluga.

Načelo dužne pažnje nalaže da se revizor treba pridržavati svih moralnih standarda koje mu profesija nalaže i da neprestano treba raditi na usavršavanju vlastite profesionalnosti i kvalitete usluge koju obavlja. Posljednje načelo profesionalne etike nalaže da se revizor prilikom utvrđivanja djelokruga i prirode usluga koje namjerava pružati treba pridržavati načela Kodeksa poslovnog ponašanja (Soltani, 2009.)

Nerijetko se može čuti kako su ciljevi etičnosti i profitabilnosti suprotstavljeni. Međutim, praksa pokazuje kako će „upravo one organizacije koje uspijevaju uskladiti i uspostaviti ravnotežu između načela profitabilnosti i etičnosti biti one koje će imati dugoročnu perspektivu rasta i razvoja“ (Aleksić, 2007.).

Revizija brojnim grupama zainteresiranih korisnika pruža uvjerenje da financijski izvještaji poduzeća pružaju istinit i realan prikaz stvarnog stanja. Dakle, temeljni cilj revizijske profesije jest zainteresiranim korisnicima financijskih izvještaja omogućiti visokokvalitetnu reviziju. Profesionalna računovodstvena tijela dužna su zaštititi interes javnosti te nadgledati discipliniranost revizora i brinu se o tome da revizori obavljaju svoje zadatke s dužnom pažnjom i uz potpunu neovisnost. Glavni razlog zašto korisnici financijskih informacija sumnjaju u etičnost revizora jest percepcija određenog dijela javnosti da je kod revizorske profesije prisutan potencijalni rizik sukoba interesa (Soltani, 2009.).

4. NEETIČNO PONAŠANJE U POSLOVANJU I ULOGA REVIZORA U SUVREMENIM PODUZEĆIMA

S obzirom na važnu ulogu koju revizori imaju u isporuci vjerodostojnih informacija o financijskom stanju poduzeća javnosti, često se postavlja pitanje etičnog ponašanja revizora. U nastavku rada opisati će se neki od najčešćih oblika neetičnog ponašanja revizora, kao i neki globalni primjeri neetičnog postupanja revizora.

4.1. Pitanje povjerljivosti i etičkih sukoba interesa

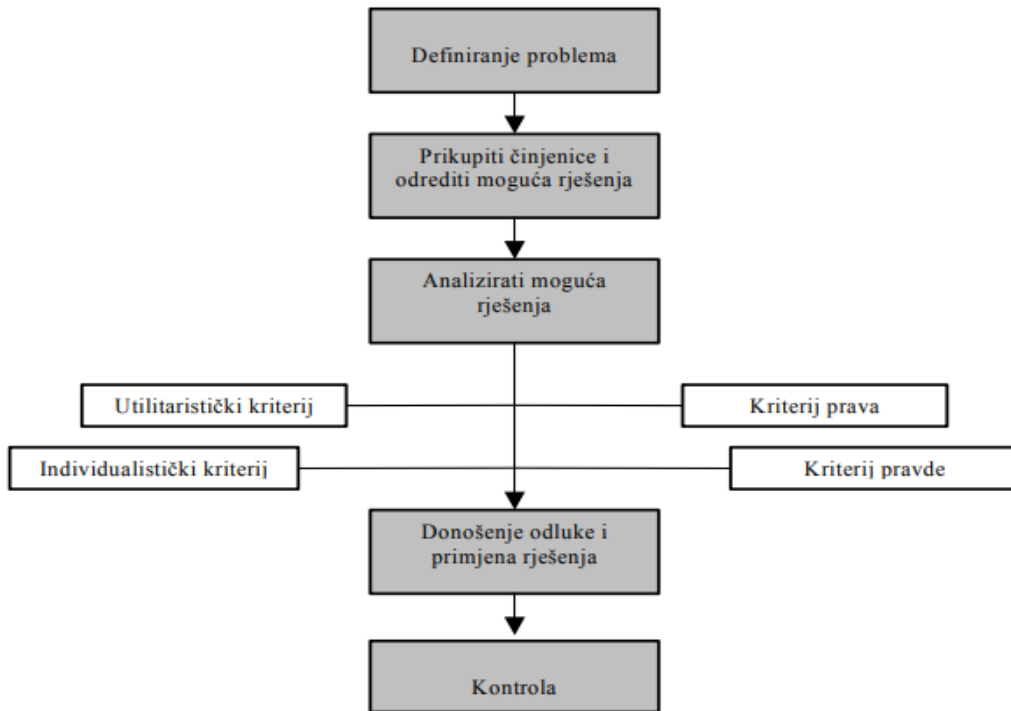
Prema Zakonu o reviziji (Narodne Novine, 127/17, čl. 47), ovlašteni revizor u svome profesionalnom djelovanju dužan je postupati u skladu s temeljnim revizorskim načelima – dakle, on mora biti objektivan i profesionalan te mora djelovati s visokom razinom integriteta i s dužnom pažnjom.

Neki od najučestalijih problema s kojima se revizori susreću odnose se na pitanje povjerljivosti i na etički sukob interesa. U moderno vrijeme danas nije lako i jednostavno donijeti ispravnu etičnu odluku, a ovo se posebice odnosi na djelatnost revizije. Ipak, postoji nekoliko mogućnosti i modela koji mogu biti od pomoći prilikom donošenja etične odluke kod sukoba interesa. Prema Aleksić (2007.), revizori na raspolaganju imaju četiri različita kriterija za ocjenjivanje i donošenje etične odluke:

1. utilitaristički kriterij,
2. individualistički kriterij,
3. kriterij prava te
4. kriterij pravde.

Slika 4 prikazuje proces donošenja etične odluke na temelju prethodno spomenutih kriterija.

Slika 4: Proces donošenja etične odluke

Izvor: Aleksić (2007)

Proces donošenja etične odluke započinje u trenutku kada se ustanovi prisutnost određenog etičkog problema. Nakon prepoznavanja etičkog problema, dalje slijedi prikupljanje i tumačenje podataka koji mogu imati važnost za rješenje etičkog problema. Sljedeća faza predstavlja procjenu mogućih rješenja prema različitim kriterijima – utilitarističkom kriteriju, individualističkom kriteriju, kriteriju prava te kriteriju pravde.

Utilitaristički kriterij razvijen je u 19. stoljeću, a ovaj kriterij nalaže da se etična odluka temelji isključivo na posljedicama same odluke, što znači da je ispravna ona odluka koja će učiniti najviše dobra za najveći broj ljudi, odnosno ona koja će najmanje naštetiti najvećem broju ljudi. Prilikom donošenja etične odluke potrebno je razmotriti svaku moguću opciju rješenja problema i odabrati onu koja će naići na odobravanje najvećeg broja ljudi.

Prema individualističkom kriteriju, djelovanje je moralno ukoliko dugoročno donosi najblaže posljedice za pojedinca, stoga, pojedinac prema svojim osobnim kriterijima određuje dugoročno

najbolje prednosti i ona odluka koja mu se u datom trenutku čini najprikladnija, bit će i odluka koja će se provesti. Sljedeći kriterij je kriterij prava, a ovaj kriterij nalaže da svaki čovjek ima svoja temeljna prava i slobodu odlučivanja. S ciljem da donose moralnu i ispravnu odluku, nijedan pojedinac ovom odlukom ne smije narušavati tuđa prava i slobodu. Posljednji kriterij je kriterij pravde, a ovaj kriterij ponajviše ističe važnost donošenja moralne odluke uz poštovanje principa nepristranosti i jednakosti. Navedeni kriteriji nisu univerzalni i nude samo opće smjernice koje revizori mogu smatrati korisnima prilikom donošenja etične odluke u slučaju sukoba interesa (Aleksić, 2007).

4.2. Najčešći oblici neetičnog postupanja revizora

Neetično ponašanje revizora narušava njegov ugled, dovodi u pitanje i ugled vrhovne revizijske institucije te povjerenje javnosti u rad revizijske institucije. Također, neetično ponašanje revizora može dovesti u pitanje pravilnost i zakonitost obavljanja poslova koji su stavljeni u nadležnost zaposleniku vrhovne revizijske institucije. Neki od učestalih primjera neetičnog ponašanja revizora, prema Državom uredu za reviziju Republike Hrvatske, su sljedeći:

- sukob interesa,
- zlouporaba radnog mjesta,
- neovlašteno otkrivanje povjerljivih informacija,
- mijenjanje ili neobjektivno iznošenje činjenica o zastupanje interesa subjekta revizije i drugih strana,
- neprimjerena pristranost,
- uznemiravanje, zlostavljanje, obmanjivanje na radnom mjestu,
- mito, korupcija, prijevara,
- nanošenje štete neovisnosti i objektivnosti i vrhovne revizijske institucije i zaposlenika,
- korištenje položaja za dobivanje usluga ili stjecanje koristi za njih,
- obavljanje revizije subjekata u kojima su nedavno bili zaposleni, bez odgovarajućih zaštitnih mjera o djelovanje na način koji šteti vrhovnoj revizijskoj instituciji,
- primanje nedopuštenih darova, prihvaćanje nedopuštenih oblika ugošćivanja.

Nasuprot neetičnom ponašanju revizora, etično ponašanje podrazumijeva aktivnosti poput iskrenosti, pouzdanosti i obavljanja revizije u dobroj vjeri i u javnom interesu. Također, etično ponašanje odnosi se na odgovorno i savjesno obavljanje svih povjerenih zadataka te korištenje ovlasti, informacija i sredstva koja su revizorima na raspolaganju, isključivo za dobrobit javnog interesa.

Nadalje, profesionalni revizor treba izbjegavati situacije u kojima bi njegovi osobni interesi mogli utjecati na odlučivanje i rezultate revizije te mora odbijati darove, zahvale ili povlaštene tretmane koji bi mogli narušiti neovisnost ili objektivnost pri radu. Profesionalni revizor dužan je prepoznavati prijetnje i situacije u kojima njegova objektivnost i neovisnost može biti smanjena.

Dakle, revizor svoj posao treba obavljati u skladu s važećim standardima i uz dužnu pažnju, te treba djelovati u skladu sa zahtjevima zadatka – pažljivo, pravovremeno i detaljno. Konačno, revizor treba postupati u skladu sa zakonima i smjernicama propisanim od strane vrhovne revizijske institucije (Republika Hrvatska: Državni ured za reviziju). Budući da je posao revizora izrazito složen, vrlo je korisno da revizor preispita svoje postupke i da ih pokuša vrednovati sa stajališta etičkih vrijednosti i načela. Ovo je posebice važno obavljati nakon što je revizija završena i nakon što je izvješće sastavljeno. Tablica 2 prikazuje upitnik koji se odnosi na provjeru osobnog ponašanja revizora tijekom obavljanja revizije.

Tablica 2.: Provjera osobnog ponašanja revizora tijekom obavljanja revizije

PITANJA	ODGOVORI - DA/NE
1. Jesam li nekim postupkom prekršio/prekršila neko od načela Kodeksa profesionalne etike državnih revizora: a) načelo integriteta b) načelo neovisnosti i objektivnosti c) načelo kompetentnosti d) načelo profesionalnog ponašanja e) načelo povjerljivosti i transparentnosti?	
2. Jesu li moji zaključci, mišljenja, preporuke i nalazi temeljeni na jasnim dokazima?	
3. Jesam li se za obavljanje revizije stručno pripremio/pripremila?	
4. Jesam li s drugim članovima tima surađivao/surađivala na način koji je omogućio najkvalitetniji postupak revizije, iznoseći svoje mišljenje i poštujući mišljenje drugih?	
5. Jesam li tijekom razgovora sa zaposlenicima subjekta revizije postupio/postupila s poštovanjem, vodeći brigu da ne povrijedim njihovo dostojanstvo?	
6. Kako bih se osjećao/osjećala da o mojim postupcima sazna glavni državni revizor: a) bilo bi mi ugodno b) bilo bi mi neugodno?	
7. Kako bih se osjećao/osjećala da to sazna moja obitelj: a) bilo bi mi ugodno b) bilo bi mi neugodno?	
8. Jesam li ponosan/ponosna na svoj rad?	

Izvor: Izrada autora prema: Republika Hrvatska: Državni ured za reviziju

Vrlo je važno da revizori provjeravaju svoje postupke prije isporučivanja samog završnog revizorskog izvještaja. Pitanja navedena na tablici 3 predstavljaju odličan način provjere ponašanja revizora te uz pomoć odgovora na ova pitanja revizori mogu još jednom konačno provjeriti jesu li njihovi izvještaji pouzdani i temelje li se na točnim i čvrstim dokazima.

4.3. Globalni primjeri neetičnog postupanja revizora i naučene lekcije

Revizorska djelatnost kroz povijest je mnogo puta bila odgovorna za etičke skandale. U nastavku rada prikazat će se dva svjetski poznata primjera revizorskih skandala: slučaj Enron i slučaj WorldCom. Tvrtka Enron je predstavljala jednu od najvećih američkih energetskih korporacija. 2001. godine u ovoj korporaciji je otkrivena financijska prijevara koja je u konačnici uzrokovala kompletno propadanje ove velike korporacije. Glavni uzrok skandala kod tvrtke Enron odnosio se na provedbu interne i eksterne revizije. Otkriveno je kako je tvrtka godinama pokretala fiktivne podružnice i uz pomoć njih smanjivala troškove i povećavala prihode, dok je čitavo

vrijeme imala i internog i eksternog revizora kojeg je predstavljala revizorska kuća Arthur Andersen. Prilikom otkrivanja prijevare, revizorska kuća je spalila sve dokumente povezane s tvrtkom Enron s ciljem da uništi sve eventualne dokaze. S obzirom na to da je Enron bio je dan od najvažnijih klijenata revizorske kuće Arthur Andersen, može se zaključiti da su revizori u obavljanju svoje zadaće prvenstveno bili vođeni prihodima koje ostvaraju od klijenta, a ne pružanjem istinitih informacija javnosti (Krkač i sur., 2011.).

Još jedan svjetski poznat slučaj neetičnog postupanja revizora veže se uz tvrtku, koja je kao i tvrtka Enron, bila klijent revizorske kuće Arthur Andersen. WorldCom je bila jedna od najvećih telekomunikacijskih korporacija u Sjedinjenim Američkim Državama. Dvoje zaposlenika računovodstva tvrtke proknjižavali su lažne transakcije kako bi kapitalizirali vlastite troškove i pretvorili ih u imovinu. Nakon toga, izvršni direktori tvrtke su onemogućili internim revizorima pristup većini podataka, ipak, interni revizor CynthiaCoopers je otkrila prijevaru u korporaciju, nakon čega su revizorka kuća Arthur Andersen i korporacija WorldCom zauvijek propali (Krkač i sur., 2011.).

Navedeni primjeri pokazuju zašto se javlja sumnja javnosti u etičnost revizora. Može se zaključiti kako, da bi opravdali vjerodostojnost svoje profesije, revizori moraju poštivati procedure i standardne postupke i poštivati etička načela u javnim i u privatnim agencijama ili tvrtkama.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O NEETIČNOSTI U REVIZORSKIM PODUZEĆIMA

Kako bi se ispunili ciljevi istraživanja u ovom diplomskom radu, provedeno je anketno istraživanje. U ovom poglavlju diplomskog rada objašnjava se metodologija i uzorak istraživanja te se interpretiraju rezultati provedenog istraživanja. Također, navode se ograničenja provedenog istraživanja.

5.1. Definiranje problema i ciljevi istraživanja

Empirijsko istraživanje o neetičnosti u revizorskim poduzećima među stanovnicima Republike Hrvatske provedeno je anketnim upitnikom. Ispitivanje javnog mnijenja provedeno je na uzorku od 89 ispitanika. Ciljna skupina bili su pojedinci koji su potvrdili upoznatost s Kodeksom profesionalne etike računovođa. Istraživanje je provedeno u ožujku 2021. godine. Za kreiranje i distribuciju anketnog upitnika korišten je servis Google docs, na kojemu je izrađena anketa koja se kasnije popunjavala putem računala. Link za anketni upitnik objavljen je na društvenim mrežama. Anketni upitnik je kreiran prema teorijskim postavkama u ovom diplomskom radu, a pitanja u anketi su konstruirana na način da se prikupe potrebne informacije kako bi se ostvarili ciljevi ovog diplomskog rada.

5.2. Opis ključnih elemenata istraživačke metodologije

Sudionici istraživanja dali su odgovore na 21 pitanje s ciljem dobivanja rezultata o neetičnosti u revizorskim poduzećima. Ispunjavanje upitnika je bilo anonimno i po ispunjavanju upitnik je vraćen na adresu pošiljatelja. Pitanja su nudila mogućnost višestrukog odabira a neka su bila strukturirana mjerenjem intenziteta skalom Likertova tipa. Na samom početku anketnog upitnika naglašeno je kako je upitnik objavljen u svrhu pisanja diplomskog rada, te kako se dobiveni podatci u druge svrhe neće koristiti. Rezultati istraživanja su prikazani u nastavku diplomskog rada.

5.3. Rezultati istraživanja

Prva skupina pitanja u anketnom upitniku odnosila se na osnovna socio-demografska obilježja ispitanika. Tablica 3 prikazuje analizu navedenih obilježja.

Tablica 3.: Socio-demografska obilježja ispitanika u uzorku

	Nezavisne kategorije	Udio
Spol	M	55,1%
	Ž	44,9%
Dob	18-25	2,2%
	26-35	44,9%
	36-45	43,8%
	46-55	7,9%
	55+	1,1%
Razina obrazovanja	SSS	39,3%
	VSS	48,3%
	VŠS	11,2%
	Doktorat	1,1%
Radni status	Student/ica	4,5%
	Zaposlen/a	89,9%
	Nezaposlen/a	5,6%

Izvor: Istraživanje autora

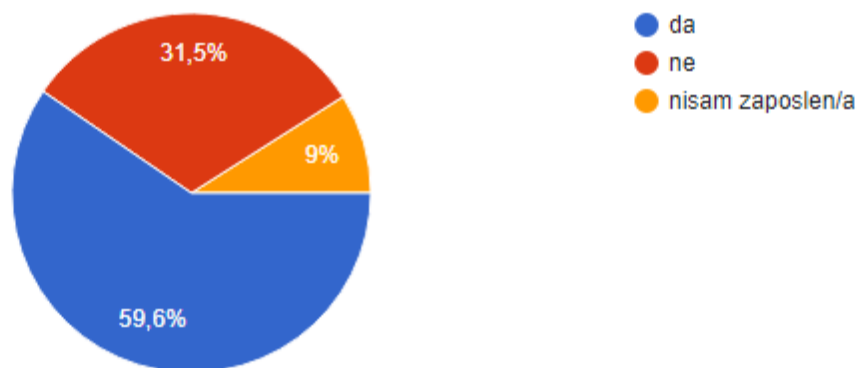
Prema rezultatima istraživanja, od ukupnog broja ispitanika (89), 44,9% ispitanika je ženskog spola, a 55,1% muškog spola. Prema rezultatima istraživanja, najveći broj ispitanika spada u dobnu skupinu između 26 i 35 godina – njih 44,9%. Slijedi dobna skupina između 36 i 45 godina s udjelom od 43,8% u ukupnom postotku te dobna skupina između 46 i 55 godina sa 7,9%.

Prema dobivenim odgovorima, najveći broj ispitanika (48,3%) ima visoku stručnu spremu. Slijede ispitanici sa srednjom stručnom spremom (39,3%) te ispitanici sa višom stručnom spremom (11,2%). Rezultati istraživanja pokazuju da je velika većina (89,9%) sudionika

istraživanja zaposlena. 5,6% ispitanika odgovorilo je da je nezaposleno, a 4,5% ispitanika podrazumijeva studente. U sljedećem pitanju ispitanici su odgovorili postoji li na njihovom radnom mjestu Kodeks profesionalne etike.

Grafikon 1 prikazuje dobivene rezultate.

Grafikon 1.: Postojanje Kodeksa profesionalne etike na radnom mjestu

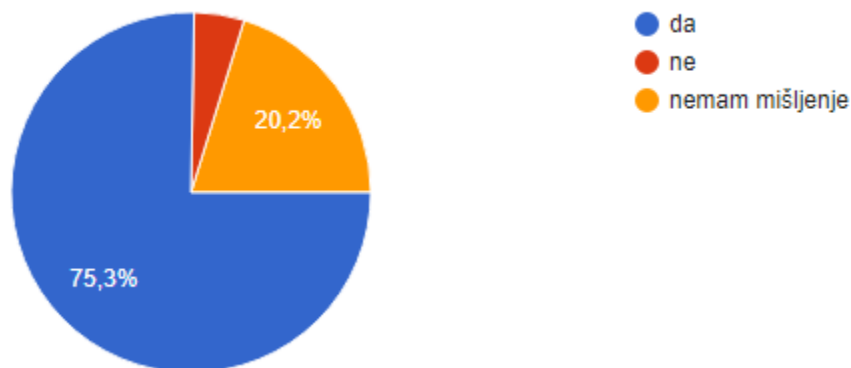
Izvor: Istraživanje autora

Više od polovice ispitanika (59,6%) odgovorilo je da na njihovom radnom mjestu postoji Kodeks profesionalne etike, dok je 31,5% njih odgovorilo da na njihovom radnom mjestu ne postoji. Dakle, od ukupnog broja sudionika istraživanja veći broj je onih na čijem radnom mjestu postoji Kodeks profesionalne etike.

Sljedeće pitanje predstavljalo je eliminacijsko pitanje i odnosilo se na upoznatost ispitanika s Kodeksom profesionalne etike računovođa. Svi sudionici odgovorili su potvrdno na pitanje o upoznatosti s Kodeksom profesionalne etike računovođa. U sljedećoj stavci anketnog upitnika ispitanici su izrazili svoje mišljenje o potrebi da Kodeks profesionalne etike bude sastavni dio svakog poduzeća.

Grafikon 2 prikazuje dobivene rezultate.

Grafikon 2.: Mišljenje ispitanika o tome treba li Kodeks profesionalne etike biti sastavni dio svakog poduzeća

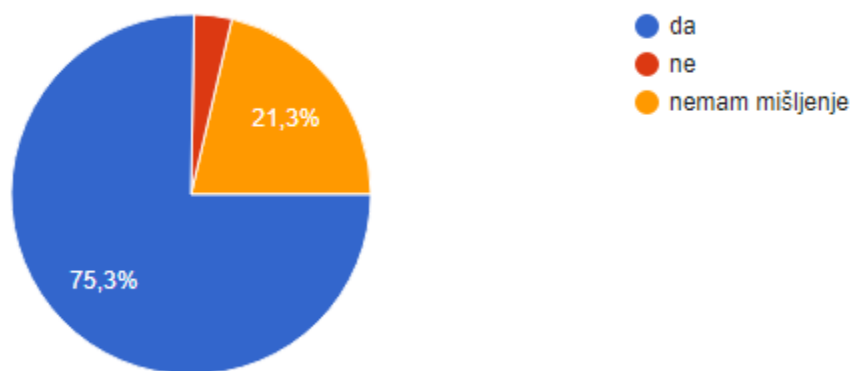

Izvor: Istraživanje autora

Prikupljeni odgovori pokazuju kako velik broj ispitanika (75,3%) smatra da bi Kodeks profesionalne etike trebao biti sastavni dio svakog poduzeća. Tek 4,5% ispitanika ne smatra da je Kodeks profesionalne etike potreban svakom poduzeću, dok je 20,2% ispitanika odabralo odgovor nemam mišljenje. Prema rezultatima istraživanja, može se zaključiti da ispitanici smatraju da je etika važan dio organizacijske kulture svakog poduzeća.

U sljedećoj stavci anketnog upitnika ispitanici su izrazili svoje mišljenje o tome je li postojanje etičkog kodeksa važno za uspjeh poslovanja. Grafikon 3 prikazuje dobivene rezultate.

Grafikon 3.: Mišljenje ispitanika o važnosti postojanja etičkog kodeksa za uspjeh poslovanja

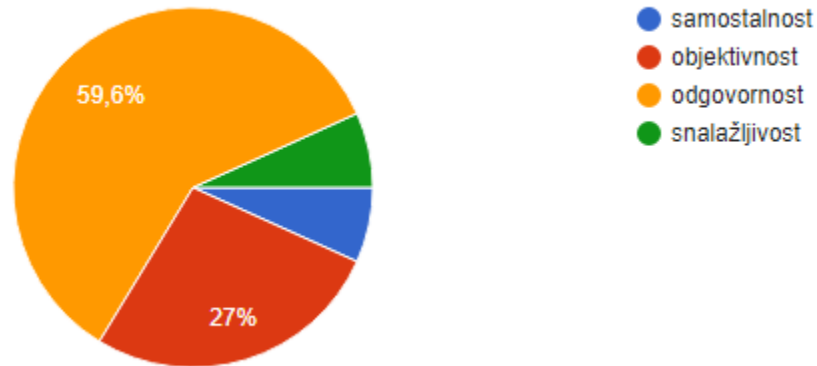
Izvor: Istraživanje autora

Najveći broj ispitanika (75,3%) smatra da je postojanje etičkog kodeksa veoma važno za uspjeh poslovanja. Tek 4,5% sudionika istraživanja smatra da postojanje etičkog kodeksa ne utječe izravno na uspjeh poslovanja, a 21,3% dalo je neutralan odgovor na ovo pitanje. U sljedećem pitanju ispitanici su odgovorili jesu li ikada neetično postupili u obavljanju svoga posla. Velik broj ispitanika (73%) odgovorio je da je barem jednom neetično postupio u obavljanju svoga posla.

Sljedeće pitanje ticalo se istraživanja mišljenja ispitanika o najvažnijoj karakteristici revizora.

Grafikon 4 prikazuje dobivene odgovore.

Grafikon 4.: Mišljenje ispitanika o najvažnijoj karakteristici revizora

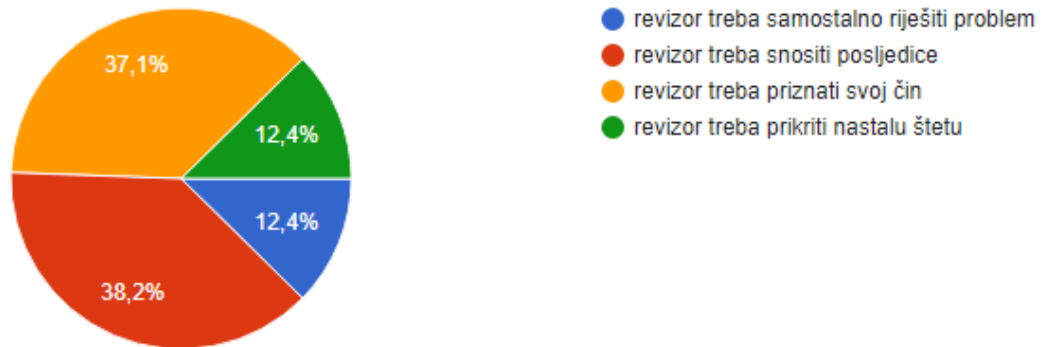

Izvor: Istraživanje autora

Za najveći broj ispitanika (59,6%), odgovornost je najvažnija karakteristika revizora. Dalje slijedi objektivnost (27%) te samostalnost i snalažljivost s jednakim udjelom u ukupnom postotku (6,7%).

Sljedeće pitanje ticalo se istraživanja mišljenja ispitanika o daljnjoj proceduri za revizora u slučaju da postupi neetično. Odgovori su prikazani na Grafikonu 5.

Grafikon 5.: Mišljenje ispitanika o posljedicama za revizora u slučaju neetičnog postupanja

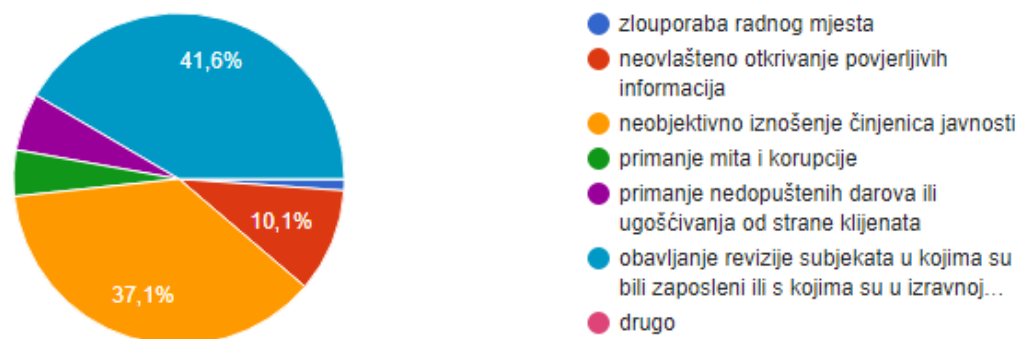

Izvor: Istraživanje autora

Na prvom mjestu po udjelu je odgovor da revizor treba snositi posljedice u slučaju da postupi neetično (38,2%). Drugi najzastupljeniji odgovor jest da revizor treba priznati svoj čin (37,1%). Jednak broj ispitanika (12,4%) smatra da revizor treba pokušati samostalno riješiti problem ili prikriti štetu nastalu zbog neetičnog postupanja.

Sljedeće pitanje ticalo se istraživanja mišljenja ispitanika o tome koji oblik neetičnog ponašanja revizora donosi najteže posljedice. Grafikon 6 prikazuje odgovore ispitanika.

Grafikon 6.: Mišljenje ispitanika o obliku neetičnog ponašanja revizora s najtežim posljedicama

Izvor: Istraživanje autora

Prikupljeni odgovori pokazuju kako najveći broj ispitanika (41,6%) smatra da je oblik neetičnog ponašanja revizora koji donosi najteže posljedice obavljanje revizije u poslovnom subjektu u kojem je revizor bio zaposlen ili s kojim je u izravnoj vezi. Velik broj ispitanika (37,1%) smatra i da je neobjektivno iznošenje činjenica javnosti također težak oblik neetičnog ponašanja revizora. Odgovori ispitanika uključivali su još i neovlašteno otkrivanje povjerljivih informacija (10,1%), primanje nedopuštenih darova ili ugošćivanja od strane klijenata (5,6%) te primanje mita i korupcije (4,5%).

U sljedećem pitanju ispitanici su dali svoje mišljenje o tome je li u određenim situacijama opravdano revizorovo neispravno i lažno iznošenje informacija o finansijskom stanju poduzeća. Prema dobivenim odgovorima, čak 53,9% ispitanika smatra da je u određenim situacijama opravdano revizorovo lažno iznošenje informacija; 24,7% ispitanika odabralo je neutralan odgovor, dok 21,3% ispitanika smatra da revizorovo lažno iznošenje informacija ne može biti opravdano bez obzira na situaciju.

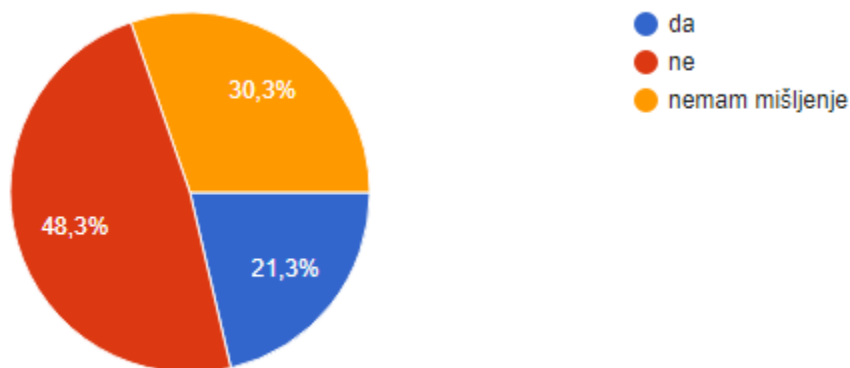
U sljedećoj stavci anketnog upitnika ispitanici su izrazili svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Ponašanje revizora je zapravo odraz cijele revizijske profesije. (1-uopće se ne slažem; 5-u

potpunosti se slažem). Najvišom ocjenom je slaganje sa tvrdnjom da je ponašanje revizora zapravo odraz cijele revizorske profesije ocijenilo 48,3% ispitanika. Dalje slijedi odgovor ocjenom 4 (42,7%) te ocjenom 3 (7,9%).

U sljedećoj stavci anketnog upitnika ispitanici su izrazili svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Provođenje revizije u skladu s najvišim moralnim načelima nužno je za pravilno funkcioniranje poslovnog svijeta, a i društva u cjelini. (1-uopće se ne slažem; 5-u potpunosti se slažem). Rezultati istraživanja pokazuju kako se 49 ispitanika (55,1%) u potpunosti slaže sa tvrdnjom da je provođenje revizije u skladu s najvišim moralnim načelima nužno za pravilno funkcioniranje poslovnog svijeta, a i društva u cjelini. Ocjenu 4 u slaganju s navedenom tvrdnjom odabralo je 24,7% ispitanika, ocjenu 3 14,6%, a ocjenu 2 tek 5,6% ispitanika.

Sljedeća stavka anketnog upitnika istraživala je mišljenje ispitanika o tome pridržavaju li se revizori u potpunosti temeljnih revizorskih načela. Odgovori su vidljivi na Grafikonu 7.

Grafikon 7.: Mišljenje ispitanika o tome pridržavaju li se revizori temeljnih revizorskih načela

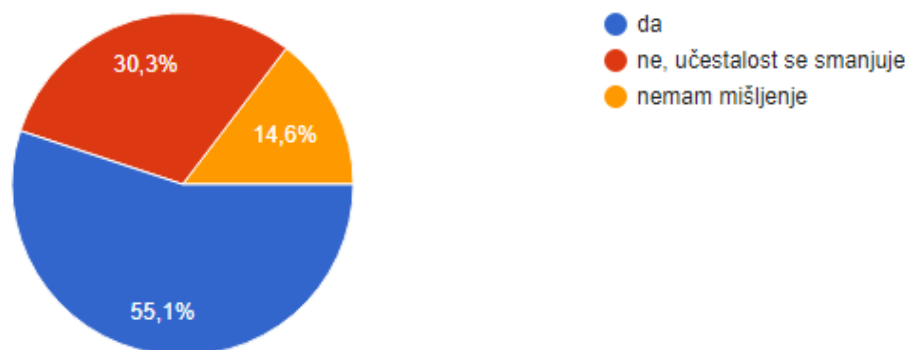
Izvor: Istraživanje autora

Najveći broj ispitanika (48,3%) smatra da se revizori ne pridržavaju u potpunosti temeljnih revizorskih načela. Drugi najzastupljeniji odgovor na ovo pitanje bio je *nemam mišljenje* (30,3%) dok 21,3% sudionika istraživanja smatraju da se revizori pridržavaju temeljnih revizorskih načela.

U sljedećoj stavci anketnog upitnika ispitanici su izrazili svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom. Etičke dileme s kojima se revizori mogu susresti nerijetko dovode do precjenjivanja financijskog rezultata poduzeća ili do neobjektivne ocjene cjelokupnog poslovanja. (1-uopće se ne slažem, 5-u potpunosti se slažem). Dvije najzastupljenije ocjene u ukupnim odgovorima ispitanika su 4 (32,6%) i 5 (50,6%). Može se zaključiti da ispitanici smatraju kako etičke dileme s kojima se revizori mogu susresti često vode do precjenjivanja financijskog rezultata poduzeća ili do neobjektivne ocjene cjelokupnog poslovanja.

U sljedećem pitanju ispitanici su izrazili svoje stavove o tome povećava li se u modernom poslovanju učestalost neetičnog ponašanja revizora. Na Grafikonu 8 vidljivi su odgovori ispitanika.

Grafikon 8.: Stavovi ispitanika o tome povećava li se u modernom poslovanju učestalost neetičnog ponašanja revizora

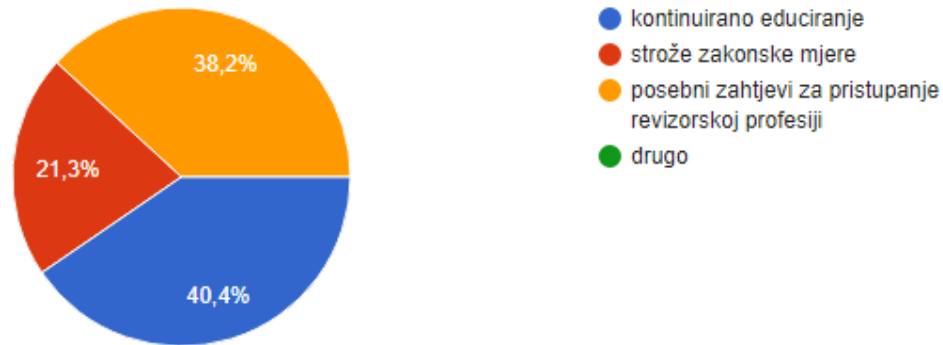

Izvor: Istraživanje autora

Najveći broj ispitanika (55,1%) smatra da se u modernom poslovanju učestalost neetičnog ponašanja revizora značajno povećava, dok 30,3% ispitanika misli da se učestalost neetičnog ponašanja revizora u novije vrijeme smanjuje.

Sljedeće pitanje ticalo se mjera koje bi bile učinkovite u sprječavanju neetičnog ponašanja revizora. Grafikon 9 prikazuje dobivene odgovore.

Grafikon 9.: Mišljenja ispitanika o učinkovitim mjerama za sprječavanje neetičnog ponašanja revizora

Izvor: Istraživanje autora

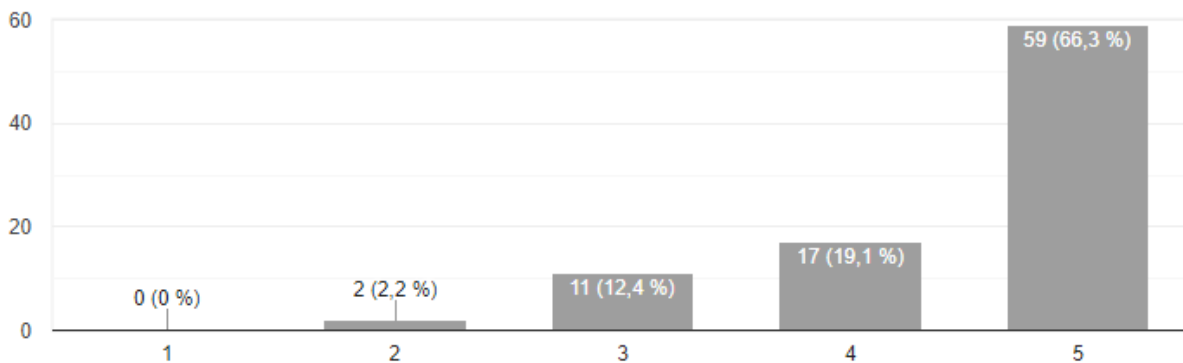
Kontinuirano educiranje predstavlja najučinkovitiju mjeru za sprječavanje neetičnog ponašanja revizora prema mišljenju 40,4% ispitanika. Sljedeći najzastupljeniji odgovori su posebni zahtjevi za pristupanje revizorskoj profesiji (38,2%) te strože zakonske mjere (21,3%).

U sljedećoj stavci anketnog upitnika ispitanici su izrazili svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Revizori trebaju izbjegavati situacije koje bi mogle dovesti do sukoba interesa, odnosno, one situacije koje bi mogle utjecati na njihovu profesionalnu prosudbu. (1-uopće se ne slažem, 5-u potpunosti se slažem). S obzirom na visok udio ocjena 4 (32,6%) i 5 (56,2%) u ukupnim odgovorima, jasno je da se ispitanici u značajnoj mjeri slažu sa tvrdnjom da revizori trebaju izbjegavati situacije koje bi mogle dovesti do sukoba interesa, odnosno, one situacije koje bi mogle utjecati na njihovu profesionalnu prosudbu.

U posljednjem pitanju anketnog upitnika ispitanici su izrazili svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Poznavanje Kodeksa etike za profesionalne računovođe pozitivno utječe na etično ponašanje, čestitost i profesionalizam revizora. (1-uopće se ne slažem, 5-u potpunosti se slažem).

Grafikon 10 prikazuje rezultate.

Grafikon 10: Poznavanje Kodeksa etike za profesionalne računovođe pozitivno utječe na etično ponašanje, čestitost i profesionalizam revizora

Izvor: Istraživanje autora

Najveći broj ispitanika (66,3%) u potpunosti se slaže sa tvrdnjom: Poznavanje Kodeksa etike za profesionalne računovođe pozitivno utječe na etično ponašanje, čestitost i profesionalizam revizora; 19,1% njih se većinom slaže sa navedenom tvrdnjom, a 12,4% se niti slaže niti ne slaže.

Nakon provedenog anketnog istraživanja, moguće je donijeti određene zaključke vezano za temu istraživanja. Budući da su svi sudionici odgovorili potvrdno na pitanje o poznavanju Kodeksa profesionalne etike računovodstva, dobiveni uzorak se smatra prigodnim. Prema mišljenju velikog broja ispitanika, Kodeks profesionalne etike veoma je značajan za cjelokupni poslovni uspjeh te bi trebao biti sastavni dio svakog poduzeća. Najveći broj ispitanika je priznao da je barem jedanput neetično postupio u obavljanju svoga posla.

Prema mišljenju ispitanika, odgovornost predstavlja najvažniju karakteristiku revizora. Osim odgovornosti, važnu ulogu ima i objektivnost. U slučaju neetičnog postupanja prilikom obavljanja revizije, većina ispitanika smatra da revizori trebaju priznati svoj čin te snositi posljedice, dok tek manji broj ispitanika smatra da bi revizori trebali samostalno riješiti problem i prikriti nastalu štetu.

Kao neke od najtežih oblika neetičnog ponašanja revizora sudionici istraživanja su istaknuli obavljanje revizije u poslovnom subjektu u kojem je revizor bio zaposlen ili s kojim je u izravnoj vezi, kao i neobjektivno iznošenje činjenica javnosti. Najveći broj ispitanika smatra da revizori ne poštuju temeljna revizorska načela u obavljanju svoje dužnosti, ali i da je u određenim situacijama opravdano revizorovo lažno iznošenje informacija.

Ispitanici se u velikoj mjeri slažu sa tvrdnjom da je ponašanje revizora zapravo odraz cijele revizijske profesije te da je provođenje revizije u skladu s najvišim moralnim načelima nužno za pravilno funkcioniranje poslovnog svijeta, a i društva u cjelini. Najveći broj ispitanika smatra da se u modernom poslovanju učestalost neetičnog ponašanja revizora značajno povećava, a kao učinkovite mjere za sprječavanje neetičnog ponašanja ističu kontinuirano educiranje revizora te postavljanje posebnih zahtjeva za pristupanje revizorskoj profesiji.

5.4. Ograničenja istraživačke metodologije

Na kraju diplomskog rada, radi objektivnosti provedenog istraživanja, potrebno je navesti i određena ograničenja istraživačke metodologije.

Ograničenje ovog istraživanja se prvenstveno odnosi na uzorak istraživanja. Iako je u ovom diplomskom radu korišten prigodan uzorak, reprezentativnost uzorka bila bi mnogo uspješnija kada bi uzorak obuhvaćao veći broj od 89 ispitanika, koliko ih je pristupilo ovom istraživanju.

Ograničenje istraživanja predstavljaju i pojedini dijelovi mjernog instrumenta u kojima je korištena redosljedna skala mjerenja, gdje se odgovori temelje isključivo na subjektivnoj procjeni ispitanika. Iako je anketni upitnik u potpunosti anoniman, ipak se ne smije zanemariti utjecaj društvene poželjnosti odgovora, kao i sama pristranost ispitanika u davanju odgovora. Unatoč određenim ograničenjima istraživačke metodologije, može se zaključiti da su dobiveni rezultati prikladni za donošenje indikativnih zaključaka u ovom diplomskom radu.

Za buduća slična istraživanja preporuča se uključivanje i ovlaštenih revizora u ispitivanje – na ovaj način bilo bi moguće steći vjerodostojniji uvid u ponašanje revizora i njihovo (ne)etično postupanje.

6. ZAKLJUČAK

U modernom poslovnom svijetu pitanje etike i etičkih načela postaje sve važnije. S ciljem zaštite različitih profesija, kao i interesa javnosti, donose se brojni zakoni, propisi te kodeksi profesionalne etike. Pitanje etike posebice je kompleksno u djelatnostima poput revizije, gdje je etično ponašanje zaposlenika pod posebnim nadzorom od strane vlasti, ali i od strane svakog korisnika izvješća koje revizor isporučuje javnosti. Revizori su zaduženi za isporučivanje provjerenih i vjerodostojnih informacija, a u ovom procesu veoma važnu ulogu imaju etičke norme svakog pojedinog revizora.

Nužno je posjedovanje određenih moralnih kvaliteta, kao i usvajanja i pridržavanje odgovarajućih moralnih pravila i normi etičkog ponašanja. Upravo etičke dileme s kojima se revizori mogu susresti nerijetko dovode do precjenjivanja financijskog rezultata poduzeća ili do neobjektivne ocjene cjelokupnog poslovanja. Ukoliko je revizorsko mišljenje pod utjecajem pritiska neetičnosti, ovime se ozbiljno narušava odnos povjerenja javnosti u prezentirano revizorsko mišljenje

U području revizije postoje brojni propisi i kodeksi ponašanje, među kojima je i Kodeks etike za profesionalne računovođe. Primjena međunarodnog kodeksa etike svakako je značajna na globalnoj razini, ali etično postupanje u velikoj mjeri ovisi o svakom pojedinom revizoru, njegovim moralnim standardima te okolnostima u kojima se revizija odvija. Neka od najvažnijih etičkih načela koji se revizori trebaju pridržavati uključuju načela integriteta, objektivnosti, profesionalne kompetentnosti i dužne pažnje, povjerljivosti, te profesionalnog ponašanja.

Neetično ponašanje revizora posebno je osjetljiva tema, budući da ovakvo ponašanje narušava ugled revizora, ali i cjelokupne profesije, kao i povjerenje javnosti u reviziju kao djelatnost. Neki od učestalih primjera neetičnog ponašanja revizora odnose se na neovlašteno otkrivanje povjerljivih informacija, mijenjanje ili neobjektivno iznošenje, neprimjerenu pristranost, obavljanje revizije subjekata u kojima su revizori bili zaposleni ili na primanje nedopuštenih darova i prihvaćanje nedopuštenih oblika ugošćivanja. Revizori se često susreću s neetičnim ponašanjem, a u RH je to svakodnevica s kojom se svaki čovjek susreće. Također, neetično ponašanje revizora može dovesti u pitanje pravilnost i zakonitost obavljanja poslova koji su stavljeni u nadležnost zaposleniku vrhovne revizijske institucije.

Vezano za glavni predmet istraživanja, u ovom radu je provedeno empirijsko istraživanje čiji je fokus bilo neetično ponašanje revizora. Prema dobivenim rezultatima, najveći broj ispitanika smatra da revizori ne poštuju temeljna revizorska načela u obavljanju svoje dužnosti, ali i da je u određenim situacijama opravdano revizorovo lažno iznošenje informacija. U slučaju neetičnog postupanja prilikom obavljanja revizije, većina ispitanika smatra da revizori trebaju priznati svoj čin te snositi posljedice, dok tek manji broj ispitanika smatra da bi revizori trebali samostalno riješiti problem i prikriti nastalu štetu.

Prema prikupljenim odgovorima ispitanika, Kodeks profesionalne etike veoma je značajan za cjelokupni poslovni uspjeh te bi trebao biti sastavni dio svakog poduzeća. Rezultati istraživanja pokazuju i većinsko slaganje sudionika istraživanja sa stajalištem da revizori trebaju izbjegavati situacije koje bi mogle dovesti do sukoba interesa, odnosno, one situacije koje bi mogle utjecati na njihovu profesionalnu prosudbu. Također, ispitanici smatraju kako poznavanje Kodeksa etike za profesionalne računovođe pozitivno utječe na etično ponašanje, čestitost i profesionalizam revizora.

Konačno, na temelju teorijskih spoznaja te empirijskog istraživanja može se zaključiti da poslovna etika ima veoma važnu ulogu u području revizije. S obzirom na to da je u novije vrijeme primjetno učestalije neetično ponašanje revizora, kao moguća rješenja predlaže se kontinuirano educiranje revizora, kao i uvođenje posebnih zahtjeva za pristupanje revizorskoj profesiji.

POPIS IZVORA

1. Aleksić, A. (2007.), Poslovna etika-element uspješnog poslovanja, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 5(1), 419-429.
2. Azemi, N. A., Zaidi, H. i Hussin, N. (2017.), Information Quality in Organization for Better Decision-Making, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(12), 429-437.
3. Bayou, M. E., Reinstein, A. i Williams, P. F. (2011.), To tell the truth, *Accounting, Organizations and Society*, 36(2), 109-124.
4. Bebek, B. i Kolumbić, A. (2000.), *Poslovna etika*, Zagreb: Sinergija
5. Carmichael, D. R. i Willingham, J. J. (1989.), *Pojmovi i metode revizije, vodič kroz suvremenu revizijsku teoriju i praksu*, 5. izdanje, Zagreb: MATE
6. CFI: Accounting Ethics, preuzeto 22. ožujka <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/accounting/accounting-ethics>
7. Conrad, A. C. (2018.), *Business Ethics - A Philosophical and Behavioral Approach*, New York: Springer
8. Crnković, L., Mijoč, I. i Mahaček, D. (2010), *Osnove revizije*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku
9. Drakulić, J. (2010.), Etika u obrazovanju odraslih, *Andragoški glasnik: Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, 14(2(25)), 121-130.
10. Filipović, I. (2009.), *Revizija*, Zagreb: Sinergija nakladništvo
11. Gilley, K. M., Robertson, C. J. i Mazur, T. C. (2010.), The bottom-line benefits of ethics code commitment, *Business Horizons*, 53(1), 31-37. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.08.005>
12. Hrvatska gospodarska komora (2016.), *Kodeks etike u poslovanju* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/kodeksposlovneetikehrweb581354cae65c8.pdf>
13. International Ethics Standards Board for Accountants (2016.), *Priručnik s Kodeksom etike za profesionalne računovođe*, Zagreb: Hrvatska revizorska komora

14. IFAC – International Federation of Accountants (2015.), *Priručnik sa kodeksom etike za profesionalne računovođe*, New York: IFAC
15. Kaye, D. (1995.), The importance of information, *Management Decision*, 16(5), 5-12.
16. Krasić, Š. i Žager, L. (2009.), *Državna revizija*, Zagreb: Masmedia
17. Krkač, K., Volarević, H. i Josipović, M. (2011.), Načela poslovne etike i korporacijske društvene odgovornosti u području računovodstva, revizije, financija i bankarstva, *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 66(2), 187-199.
18. Meigs, W. B., Larsen, E. J. i Meigs, R. F. (1988.), *Principles of Auditing*, Irwin: Homewood
19. Messier, W. F. (2000.), *Revizija: Priručnik za revizore i studente s rješenjima zadataka*, 2. izdanje, Zagreb: Faber i Zgombić Plus
20. Narodne novine (2016.), Odluka o objavljivanju Kodeksa etike za profesionalne računovođe, preuzeto 7. travnja 2021. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_11_106_2272.html
21. Onyebuchi, V. N. (2011.), Ethics in Accounting, *International Journal of Business and Social Science*, 2(10), 275-276.
22. Pfulgrath, G., Martinov-Bennie, N. i Chen, L. (2007.), The Impact of codes of ethics and experience on auditor judgements, *Managerial Auditing Journal*, 22(6), 566-589. <https://doi.org/10.1108/02686900710759389>
23. Popović, Ž. i Vitezić, N. (2009.), *Revizija i analiza: Instrumenti uspješnog donošenja poslovnih odluka*, 2. izdanje, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
24. Republika Hrvatska: Državni ured za reviziju, preuzeto 8. travnja 2021. s <https://www.revizija.hr/>
25. Sever Mališ, S. i Brozović, M. (2015.), Ocjena razvijenosti sustava javnog nadzora revizije zemalja europskog ekonomskog područja, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 13(2), 49-67.
26. Sever-Mališ, S., Tušek, B. i Žager, L. (2012.), *Revizija: načela, standardi, postupci*, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
27. Soltani, B. (2009.), *Revizija: Međunarodni pristup*, Zagreb: MATE
28. Spremić, I. (1995.), Revizija u uvjetima rizika, *Ekonomski misao i praksa*, 4(2), 305-318.

29. Tintor, Ž. (2019.), Važnost revizije kao pokazatelja kvalitete financijskih izvještaja, *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, 9(2), 140-153.
30. Tokić, S. (2003.), *Etički kodeks: Sekcije internih revizora*, Zagreb: HEP
31. Tušek, B. i Žager, L. (2007.), *Revizija*, 2. izdanje, Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
32. Vujević, K. i Strahinja, R. (2009.), *Planiranje, analiza, revizija i kontroling*, Rijeka: Veleučilište u Rijeci
33. Vukoja, B. (2012.), *Revizija financijskih izvještaja gospodarskih društava*[e-publikacija], preuzeto [shttp://revident.ba/public/files/revizija-financijskih-izvjestaja-gospodarskih-drustava.pdf](http://revident.ba/public/files/revizija-financijskih-izvjestaja-gospodarskih-drustava.pdf)
34. Zakon o reviziji, Narodne novine br. 127/17. (2018.)
35. Zakon o državnoj reviziji, Narodne novine br. 177/04. (2004.)
36. Žager, K., Sever Mališ, S. i Dečman, N. (2015), Značaj kodeksa profesionalne etike za djelovanje računovođa i revizora, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, (Posebno izdanje 2015), 381-400.

POPIS SLIKA

Slika 1: Osnovne funkcije revizije	6
Slika 2: Osnovne vrste revizije	10
Slika 3: Sadržaj Općeprihvaćenih revizijskih standarda.....	13
Slika 4: Proces donošenja etične odluke	25

POPIS TABLICA

Tablica 1: Sadržaj IFAC kodeksa profesionalne etike za računovođe	19
Tablica 2: Provjera osobnog ponašanja revizora tijekom obavljanja revizije	28
Tablica 3: Socio-demografska obilježja ispitanika u uzorku	31

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Postojanje Kodeksa profesionalne etike na radnom mjestu	32
Grafikon 2: Mišljenje ispitanika o tome treba li Kodeks profesionalne etike biti sastavni dio svakog poduzeća	33
Grafikon 3: Mišljenje ispitanika o važnosti postojanja etičkog kodeksa za uspjeh poslovanja ...	34
Grafikon 4: Mišljenje ispitanika o najvažnijoj karakteristici revizora.....	35
Grafikon 5: Mišljenje ispitanika o posljedicama za revizora u slučaju neetičnog postupanja	36
Grafikon 6: Mišljenje ispitanika o obliku neetičnog ponašanja revizora s najtežim posljedicama	37
Grafikon 7: Mišljenje ispitanika o tome pridržavaju li se revizori temeljnih revizorskih načela.	39
Grafikon 8: Stavovi ispitanika o tome povećava li se u modernom poslovanju učestalost neetičnog ponašanja revizora	40
Grafikon 9: Mišljenja ispitanika o učinkovitim mjerama za sprječavanje neetičnog ponašanja revizora	41
Grafikon 10: Poznavanje Kodeksa etike za profesionalne računovođe pozitivno utječe na etično ponašanje, čestitost i profesionalizam revizora	42

ŽIVOTOPIS

Filip Dujmović rođen je 13. veljače 1993. godine u Novom Sadu. Nakon završene srednje škole, III. gimnazije u Zagrebu, 2011. godine upisuje Ekonomski fakultet gdje u rujnu 2018. godine završava preddiplomski studij Poslovne ekonomije i stječe zvanje sveučilišnog prvostupnika ekonomije. U listopadu iste godine upisuje diplomski studij, smjer Menadžment, na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Odmah nakon početka diplomskog studija započinje pripravništvo u poduzeću Deloitte Hrvatska koje pruža usluge revizije i savjetovanja. Nakon godine dana pripravništva, odlučuje se trajno zaposliti u Deloitte Hrvatska u odjelu revizije. Aktivno vlada engleskim, te pasivno talijanskim i njemačkim jezikom.

PRILOG I

TEMELJNA NAČELA	PRIJETNJE
<p>Poštenje:</p> <p>obveza revizora da u svom djelovanju budu iskreni, pošteni i pravedni u svim poslovnim i profesionalnim odnosima.</p>	<p>Temeljem osobnog interesa:</p> <p>prijetnja da će financijski ili drugi interes neprimjereno utjecati na prosudbu ili ponašanje profesionalnog revizora.</p>
<p>Objektivnost:</p> <p>profesionalna prosudba revizora ne smije biti kompromitirana pristranošću, sukobom interesa niti neprimjerenim utjecajem drugih.</p>	<p>Temeljem samoprovjere:</p> <p>prijetnja da profesionalni revizor neće primjereno ocijeniti rezultate prethodne prosudbe ili pružene usluge nekih drugih osoba koje su istu prosudbu već prethodno obavile.</p>
<p>Profesionalna kompetentnost i dužna pažnja:</p> <p>profesionalni revizor je obavezan održavati stečena znanja i vještine na razini koja će osigurati primanje kompetentne profesionalne usluge koja je temeljena na suvremenim dostignućima prakse i zakonodavstva.</p>	<p>Temeljem propagiranja:</p> <p>prijetnja da će profesionalni revizor uzdizati klijentov položaj do mjere koja kompromitira objektivnost profesionalnog revizora.</p>
<p>Povjerljivost:</p> <p>podrazumijeva se da profesionalni revizor treba poštovati povjerljivost informacija stečenih temeljem profesionalnih i poslovnih odnosa.</p>	<p>Usljed zbliženosti:</p> <p>prijetnja da će zbog bliskog odnosa s klijentom profesionalni revizor biti previše suosjećajan za njihove interese.</p>
<p>Profesionalno ponašanje:</p> <p>profesionalni revizor treba izbjegavati svaku radnju koja bi mogla dovesti do narušavanja ugleda profesije.</p>	<p>Usljed zastrašenosti:</p> <p>prijetnja da će se profesionalni revizor radi stvarnog ili umišljenog pritiska ustručavati djelovati objektivno.</p>

Izvor: Žager, Sever-Mališ i Dečman (2015)

PRILOG II

Anketni upitnik o neetičnosti u revizorskim poduzećima

Poštovani, zahvaljujem što ste izdvojili Vaše vrijeme za ispunjavanje ovog upitnika. Pitanja u upitniku vezana su za neetičnost u revizorskim poduzećima. Zajamčena je anonimnost odgovora koji će se koristiti za potrebe izrade diplomskog rada na temu „Primjena i važnost poslovne etike u reviziji“ na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Spol ispitanika?

- ženski
- muški

Dob ispitanika?

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 55+

Razina obrazovanja ispitanika?

- NKV
- SSS
- VSS
- VŠS
- Doktorat

Radni status ispitanika?

- Student/ica
- Zaposlen/a
- Nezaposlen/a
- Umirovljenik/ica

Ukoliko ste zaposleni, postoji li na Vašem radnom mjestu Kodeks profesionalne etike?

- da
- ne
- nisam zaposlen/a

Jeste li upoznati s Kodeksom profesionalne etike računovođa?

- da
- ne

Prema Vašem mišljenju, bi li Kodeks profesionalne etike trebao biti sastavni dio svakog poduzeća?

- da
- ne
- nemam mišljenje

Smatrate li da je postojanje etičkog kodeksa važno za uspjeh poslovanja?

- da
- ne
- nemam mišljenje

Jeste li ikada neetično postupili u obavljanju svoga posla?

- da
- ne

Prema Vašem mišljenju, koja je najvažnija karakteristika revizora?

- samostalnost
- objektivnost
- odgovornost
- snalažljivost

Ukoliko revizor postupi neetično, što se dalje treba dogoditi?

- revizor treba samostalno riješiti problem
- revizor treba snositi posljedice
- revizor treba priznati svoj čin

- revizor treba prikriti nastalu štetu

Prema Vašem mišljenju, koji oblik neetičnog ponašanja revizora donosi najteže posljedice?

- zlouporaba radnog mjesta
- neovlašteno otkrivanje povjerljivih informacija
- neobjektivno iznošenje činjenica javnosti
- primanje mita i korupcije
- primanje nedopuštenih darova ili ugošćivanja od strane klijenata
- obavljanje revizije subjekata u kojima su bili zaposleni ili s kojima su u izravnoj vezi
- drugo

Smatrate li da je u određenim situacijama opravdano revizorovo neispravno i lažno iznošenje informacija o financijskom stanju poduzeća?

- da
- ne
- nisam siguran/na

Izrazite svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Ponašanje revizora je zapravo odraz cijele revizijske profesije. (1-uopće se ne slažem; 5-u potpunosti se slažem)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Izrazite svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Provođenje revizije u skladu s najvišim moralnim načelima nužno je za pravilno funkcioniranje poslovnog svijeta, a i društva u cjelini. (1-uopće se ne slažem; 5-u potpunosti se slažem)

- 1
- 2
- 3
- 4

- 5

Prema Vašem mišljenju, može li se reći da se revizori u potpunosti pridržavaju temeljnih revizorskih načela?

- da
- ne
- nemam mišljenje

Izrazite svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Etičke dileme s kojima se revizori mogu susresti nerijetko dovode do precjenjivanja financijskog rezultata poduzeća ili do neobjektivne ocjene cjelokupnog poslovanja. (1-uopće se ne slažem, 5-u potpunosti se slažem)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Prema Vašem mišljenju, povećava li se u modernom poslovanju učestalost neetičnog ponašanja revizora?

- da
- ne, učestalost se smanjuje
- nemam mišljenje

Prema Vašem mišljenju, koja mjera bi bila učinkovita u sprječavanju neetičnog ponašanja revizora?

- kontinuirano educiranje
- strože zakonske mjere
- posebni zahtjevi za pristupanje revizorskoj profesiji
- drugo

Izrazite svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Revizori trebaju izbjegavati situacije koje bi mogle dovesti do sukoba interesa, odnosno, one situacije koje bi mogle utjecati na njihovu profesionalnu prosudbu. (1-uopće se ne slažem, 5-u potpunosti se slažem)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Izrazite svoje slaganje sa sljedećom tvrdnjom: Poznavanja Kodeksa etike za profesionalne računovođe pozitivno utječe na etično ponašanje, čestitost i profesionalizam revizora. (1-uopće se ne slažem, 5-u potpunosti se slažem)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5